

17-dik sz. Aprilis 29. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **BUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1866.
NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Várad Gábor.“ — „A trónhajás.“ (Tört. beszély.) — „Chamisso költeménye.“ (Költ.) *Tóth Endrétől.* — „Erdélyi képek.“ *Havasy Bélától.* — „Hogyan irtak magyar asszonyaink háromszáz év előtt?“ *Balogh Lajostól.* — „Egy nevezetes színlap.“ *Szilágyi Sándortól.* — „Kört nap-rendszertünkben.“ *Molnár Antaltól.* — „Amerikai levél.“ *Rózsafy Mátyástól.* — „Mcldvai levél.“ *Vots Alajostól.* — „Oláh-

országi levél.“ *Sáska Róberttől.* — „Egy hét története.“ *Vadnai Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Nemzeti színház.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Várad Gábor.“ — „A kis Csetátye.“ — „A nagy Csetátye.“ — „Kukorica-pattogatás.“ (Rajz. *Munkácsy M.*) — „Képtalány.“

Ujdonságok.

— (A képviselőház apr. 21-diki ülése) ismét a muzeum disztermében volt. Itt *Deák Ferenc* indítványozá, hogy mivel az új országháznak nemcsak akusztikája, de egészségtelen volta miatt is sokan panaszkodnak, június elsejéig ne tartsanak benne gyűlést, a mi határozatba is ment. Ezután az országgyűlési teendők tárgyában kiküldött tizenkettes bizottság javaslatát olvasták föl, melyet a képviselőház egészen magáévá tett, s csak egy pontja szolgáltatott vitára alkalmat. E hosszú, harmadfél órát igénybe vevő vitát néhány román képviselő idézte elő, kik azt kívánták, hogy a nemzetiség-ügyi bizottságba a nemzetiségi arányok szerint választszák meg a tagokat. Először *Deák* felelt meg nekik, kijelentvén, hogy ez nem a nemzetiségek külön ügye, hanem az egész országé, s hogy a megállapított arányok a választás szabadságát korlátoznák. Az indítványt csakis az azt aláírt román képviselők támogatták, míg helytelenségét velök szemben *Zsedényi, Bónis, Szentkirályi, Tisza* s mások alaposan kimutatván, az eredeti szerkezet fentartása mellett szavaztak az összes képviselők, a más nemzetiségűeket, mint a szerbeket és tótokat sem véve ki, sőt több román is, pl. *Gozsdu.* — Az apr. 23-ki ülésben a felsőház által is elfogadott föllíratot olvasták föl s hitelesíték meg, e felíratnak legfelsőbb helyen átadásával gr. *Andrássy Gyula* alelnököt bizván meg. Az igazolási ügyek közt a gr. *Cebrián* László nógrádmegyei képviselő vette igénybe a közfigyelmet. *Cebrián* ellenfele az ősz *Kubinyi* Ferenc volt, s e választás fölött beadott panaszok folytán vizsgálat történt. Egy-két képviselő a roppant halmaz okmányok fölolvását kívánván, a mint ez megkezdődött, rendes szokás szerint, a nagyobb rész az előcsarnokba és étterembe menekült ki. D. u. 4 óráig tartott a felolvasás, vita és szavazás, melynek eredménye az lón, hogy gr. *Cebrián* 5 szótöbbséggel igazolták. Ez volt eddig a képviselőház leghosszabb ülése; hat órán át tartott. — Az apr. 26-diki ülésben az erdélyi unio, a nemzetiség, és házszabályok ügyében alakítandó bizottságokra adták be a szavazatokat.

— (A horvát ügyben kiküldött magyar küldöttség) múlt vasárnap az „Európa“ vendéglő nagy termében megvendégelte a horvát küldöttséget. A háziur tisztében a magyar országos küldöttség elnöke, gr. *Majláth Antal* járt el, s midőn a pezsgő után a tokaji borra került a sor, magyar nyelven rövid toasztot mondott előbb az uralkodó páért, aztán Horvátországért. Ez utóbbi áldomást *Srtossmayer* püspök horvát nyelven mondott toasztal viszonozta, Magyarországot éltetve, és ígérve, hogy a szeretetet szeretettel, az egyetértést egyetértéssel vi-

szonozandják. Több áldomást nem ittak. A társalgás magyar, horvát, latin, francia és német nyelven folyt a két küldöttség egyes tagjai közt.

—v.— (*Balaton-Füredről*) azt írta egy lap, hogy ott már minden szállás előre le van foglalva; e hir — miként a fürdőigazgatóság hirdetéséből látjuk, — valótlan, annyi azonban bizonyos, hogy az idény ott ez évben szokatlanul élénk lesz. Mult számainkban közlött hireinkhez még hozzátehetjük, hogy gr. *Széchenyi Béla* császárné ő Felsége rendelkezésére egy pompás vitorlás csónakot küld oda s a pesti hajósegylet is három csónakka lesz a Balatonon képviselve; ezenkívül a napokban láttuk azon egészen új szerkezetű angol vitorlás rajzát, melyet a keszthelyi gazdasági tanárok készíttetnek. Tehát ezen lapokban a tavalyi dunai regatta alkalmával kifejezett azon óhajtásunk teljesezésbe kezd menni, hogy hazánkban az olcsó közlekedés egyik előnyös eszközével, a vitorlás hajózással kísérletek tételessenek.

— (Azon pesti küldöttségnek), mely a löportoronyok eltávolításáért köszönetet mondani ment Bécsbe, ő Felsége megígérni kegyeskedett, hogy ha a béke fentartatik, a Császárnét Füredre utaztatában Budára kísérendi, s akkor több napig fővárosunkban fog időzni.

—v.— (A magyar orvosok és természetvizsgálók ez idejű nagygyűlése) Agoston, Szász-Kőburg-Koháry hg ő fensége elnöklete alatt Rimaszombaton, aug. 21—27-dikén megy végbe, s ennek tagja minden tisztességes ember lehet. A vendégek belépti jegyeket dr. *Marikovszky* vagy dr. *Batizfalvy S.* titkároknál kaphatnak. A jutányos oda- és visszazárlatásról gondoskodva lesz, de a résztvenni akaróknak szükséges magukat jó eleve igazolási jegyekkel ellátniok, melyeket *Rózsay József* tr. pénztárnok (Pest, országút, 54. szám.) 5 ft. felvételi díj hozzá küldése után postai uton azonnal megküld. Az elszállásolás iránt intézkedés történt. A gyűlés tagjai Rimaszombaton történendő beiratásuk után jegyet kapnak minden gyűlésre, kirándulásra, közünnepélyekre, az ipar- s gazdasági kiállításra, ezenkívül szállási utalványban, az egylet évkönyvében, Gömörmege helyiratában, a város által e gyűlés emlékére vert éremben, a kiosztandó munkákban s a „Napi Közlöny“-ben minden díj nélkül fognak részesülni. A megnyitó s szakülések után 24-dikén lesz kirándulás *Ajnácskő* romjaira s fürdőhelyére, az ozdi vasgyárakba s a putnoki példány-gazdaságba, 26-dikán pedig *Tornalján* át az aggteleki barlangba, s 27 és 28-án *Krasznahorka-Váraljára*, aztán *Dobsinára* a vas-, nikol-, kobalt- és asbest-bányák megtekintésére, s végül

Második évi folyam.

17. szám.

Április 29. 1866.

V á r a d y G á b o r.

Az örökre emlékezetes 1861-diki országgyűlés szónokai közt egy név tűnt föl, mely ugyan régebben is elég nagy körben vala ismeretes, mind-azáltal hazaszerte ekkor vonta magára a figyelmet s a pártok becsülését alkotmányos küzdelmünkben való elsőrendű szereplésével és tehetségeinél fogva. E név viselője Várady Gábor, jelen országgyűlésünknek is egyik disze.

Várady Borbély Gábor, V. Ádám, marmaros-megyei, negyed - évszázadon át működött főjegyzőnek és Lövey Jozsefának fia, e megye székhelyén, 1820-dik novemb. 11-dikén született s alsóbb és felsőbb tanulmányait Szigethen és Eperjesen végzé, honnan 17 éves korában egy évi joggyakorlatra szülőföldére tért vissza. Azonban atyja óhajta következtében a megye által a m. k. testőrseregbe föl-

vételre ajánlatott, hova a hg Wasa-ezredben két évig tett szolgálatai és tanulmányai után 1841-ben hadnagyul lön kinevezve.

Várady Gábor.

Itt nemsokára megismerkedett Görgey Arthurrall, ki akkor a testőrségnél a rendes szolgálati idő 5-ik, tehát utolsó évében volt, s ezt a magyar nyelvben több hónapon át oktatta, miután Görgey a nádorhuszárokhoz kívánván magát beosztatni, a kevésse birt magyar nyelvet egészen sajátjává óhajtotta tenni, — Görgey pedig Váradyt vizsonzásul a német nyelvben tökélyesbitette, s e miatt köztük bizalmas viszony fejlett ki, külön

ben is egymás szomszédságában lakván. Görgeynek, mint al-másodőrmeesternek — a gárda rendszabályai szerint — azon emelet testőrei fölött, melyen lakott, felügyeleti joga és kötelessége volt.

Második évi folyam.

17. szám.

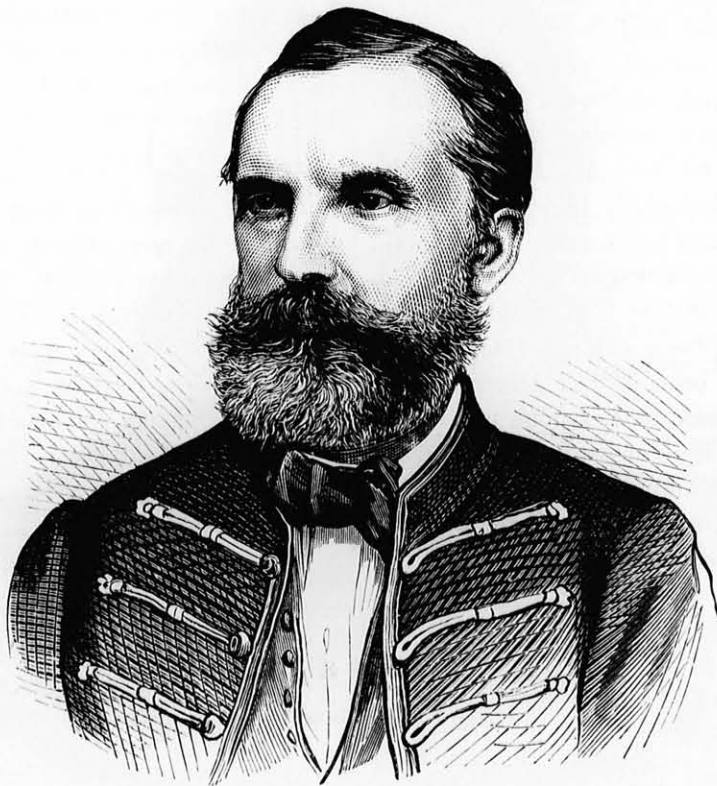
Április 29. 1866.

V á r a d y G á b o r.

Az örökre emlékezetes 1861-diki országgyűlés szónokai közt egy név tűnt föl, mely ugyan régebben is elég nagy körben vala ismeretes, mindazáltal hazaszerte ekkor vonta magára a figyelmet s a pártok becsülését alkotmányos küzdelmünkben való elsőrendű szereplésével és tehetségeinél fogva. E név viselője Várady Gábor, jelen országgyűlésünknek is egyik disze.

Várady Borbély Gábor, V. Ádám, marmaros-megyei, negyedik - évszázadon át működött főjegyzőnek és Lövey Józsefnek fia, e megye székhelyén, 1820-dik novemb. 11-dikén született s alsóbb és felsőbb tanulmányait Szigethen és Eperjesen végzé, honnan 17 éves korában egy évi joggyakorlatra szülőföldjére tért vissza. Azonban atyja óhajta következtében a megye által a m. k. testőrseregbe föl-

vételre ajánlatott, hova a hg Wasa-czredben két évig tett szolgálatai és tanulmányai után 1841-ben hadnagyul lön kinevezve.

Várady Gábor.

Itt nemsokára megismerkedett Görgey Arthurrall, ki akkor a testőrségnél a rendes szolgálati idő 5-ik, tehát utolsó évében volt, s ezt a magyar nyelvben több hónapon át oktatta, miután Görgey a nádorhuszárokhoz kívánván magát beosztatni, a kevésbé birt magyar nyelvet egészen sajátjává óhajtotta tenni, — Görgey pedig Váradyt vizsonzásul a német nyelvben tökélyesbítette, s e miatt köztük bizalmas viszony fejlett ki, külön

ben is egymás szomszédságában lakván. Görgeynek, mint al-másodőrmenternek — a gárda rendszabályai szerint — azon emelet testőrei fölött, melyen lakott, felügyeleti joga és kötelessége volt.

Várady előljárói és tanítóinak egyike volt Török Ignác őrnagy, ki mint tábornok, Aradon gyászos véget ért, s aztán Répássy Mihály kapitány s utóbb tábornok, s mások. Ifjabb társai közt Klapka sat. neveivel találkozunk.

A testőrségbe belépése után nemsokára ennek könyvtárnokául választatott s a magyar irodalom iránt előszeretettel viseltető több társával „Remény“ című szépirodalmi heti közlönyt alapított, mely kéziratban s csak a testőrség számára jelent meg, s a társak által nagy érdekléssel olvastatott.

Az 1843. évi országgyűlés megnyitásakor a király kíséretére lerendelt testőrök között levén ő is, újra fölébredt benne a vágy visszatérni azon pályára, melyre növeltetett s melyhez legtöbb hajlamot érzett. Ezért benyújtotta lemondását s többé nem is tért vissza Bécsbe mint testőr. Aztán 1845-ben letévé az ügyvédi vizsgát, visszatért megyéjébe, hol mint ügyvéd s tiszteletbeli jegyző működött. 1847-ben letette a váltójogból is a vizsgát, s ekkor vevé nőül a köztisztviselőben álló hazafinak, Hegedüs Zsigmondnak Krisztina leányát, kívül ismét visszatért megyéjébe, hol mint jegyző tevékeny részt vett az országgyűlési utasítások készítésével megbízott küldöttség munkálataiban.

Az ezután következett évek eseményei és munkálataiban majd mint sereg-szervező, majd végre mint dandárnok tevékeny részt vett. Az oroszoknak megadni nem akarta magát, hanem az általa szervezett zászlóaljat feloszlattván, azt megyéjébe visszahozta. Most a bujdoklás ideje következett. Egy ideig Szathmár-megyében, aztán Pesten, majd Nyitra-megyében ipja jószágán gazdatiszt cím alatt 1850. januárjáig tartózkodott. Ekkor megértvén, hogy üldözik, Bécsbe ment, hol két hóig lakott, onnét pedig báró Müller hirneves afrikai és mexikói utazóval, a tudós Brehm utitársával, mint ennek vadásza, Bajorországba menekült, két nagy rakasz hullót és kitömött madarat szállítván az említett báró nevében a württembergi kir. természetiek muzeuma számára.

Württembergben a hohenheimi gazdasági intézetben hallgatóul iratván be magát, az ott eléadott tudományoknak szentelte minden idejét, míg később neje is megérkezvén, ezzel Cannstattban, Stuttgart közelében megtelepedett. Innen körutazásokat tett Németországba és Svájcba. Itt született első gyermeke, s erre fölébredvén benne a honvágy, lépéseket tett hazatérhetése iránt. Rokoni és barátainak legnagyobb erőfeszítése is siker nélkül maradt, a miért neje elhatározta magát a visszatérésre s a személyes közbenjárásra, s ekkor V. öt Regensburgig kísérte, hol egy havat töltött; de mivel a magány és a családjátóli távollét megrongált egészségi állapotában elviselhetlenné kezdett reá nézve lenni, württembergi utlevéllel s alnév alatt Bécsbe jött. Öt hó múlva sikerült végre a szabad visszatérhetést kieszközölni, s mint különöset, följegyezzük itt, hogy ez idő alatt Várady az illető miniszteriumok büroiban személyesen járt, hogy az ügyet mint neje meghatalmazottja szorgalmazza.

Megyéjébe visszaérkezvén, az ügyvédi pályára lépett, s e téren 1860. végeig működött, mely idő alatt M.-Szigethen óvoda alapítatván, ennek elnökül választatott, valamint az ottani jótékony egyletnek, dalárdának, zeneegyletnek, kaszinónak sat. is, és a mármaros-ugocsi hitvallásu egyházmege főjegyzőjévé.

1860. végén a megye másod-alispánjául egyhangulag választották meg, s e tisztelet az 1861-iki országgyűlés megnyitásáig viselte, mikor a técsői kerület, mint képviselőre, reá adta egyhangu szavazatát. — Az országgyűlés feloszlattása után a törvényszéki elnökséget mint másod-alispán ismét átvette, s dec. 9-én az egész tiszttikkal együtt visszalépett, aztán megint mint magánpolgár, ügyvédséggel foglalkozott a mostani országgyűlés összehívásáig, melyre választó-kerülete képviselőül újból őt küldötte, mint a ki hivatásának a legtisztább honfibuzaalommal felel meg.

A t r ó n h a j h á s z .

— Történeti beszély. —

II.

(Folytatás.)

Reggeli négy óra lehetett. Barcsay Ákos kézbesítetté Tamás deáknak a levelet, ki fütyürészve mászott föl szürke lovára, s türelmetlenül várta a kapu megnyitását. Ezen türelmetlenséget osztá más is; épen néhány perccel ezelőtt érkezett a

vár elé egy feketébe öltözött lovag, s míg harcmené kapálózva vájta föl a talpai alatt engedő lágy homokot, ő kürtjét vontá elő, hogy a hid lebozsátására jelt adhasson.

A kürt rivalt és Bánffy Erzsébet összerenzenve

tekintett le az erkélyről azon helyre honnan a hangot feléje törni hallá. A lovag föltekintett, s megismerve a vár urnójét, mosolyogva, illedelmesen hajtá meg kócsagkalpagos fejét, míg lovának sarkantyú-döfést adva, a tüzes állat ágaskodva szökdecsejt jobbra balra, s csörögve verte tajtékozó oldalát a lovag oldaláról lefüggő görbe szablya.

— Ez Kapi renegát! — kiáltott föl a hölgy elszápadva, — az istenért, mit akarhat ez itt! — oh ha találkozhatnak a fejedelem hírnökével!

E pillanatban nyikorogva nyílt föl a nehéz várkapu, s a csörömpölve lehulló hidra egy szökéssel termett a lovag paripája; Tamás deák is sarkantyuba kapta erdélyi ménét, s midőn a két lovas a hídfőnél találkozott, mindkettő egymásra ismerve, mérgesen szedé ráncba homlokát, sőt Tamás elhaladva vissza is tekintett és metsző gunyos hangon ejté ki e szavakat:

— Renegát uram! ha sokat járunk ide, még ki is porozhatják a kegyelmed bőrét! — És e szavak után megsarkantyuzva paripáját, elvágatott.

A renegátra, ki tökéletesen át volt öltözve magyarnak, nem annyira e szó, mint az, hogy fölismertetett, volt rossz hatással.

A magyar-török Barcsay Ákos elébe lépve, elpalástolhatatlan zavarral fogadtatott.

— Most hihetőleg nagy ostobaságot tettem, — mormogá a várur önmagában.

A renegát leszállt lováról, a kantárszárát egy már ott várakozó várszolga kezébe adta, s komolyságából rögtön vidorrrá változott arccal nyújtá kezét a még mindig zavarban ott álló urnak.

— Allah legyen kegyes hozzád, — vagy ha úgy akarsz, a magyarok istene, szólt mosolyogva és megrázta a feléje nyújtott kezét.

— Isten hozott Kapi, — válaszolá ez félig lekiüzdve zavarát, — úgy hiszem, ujságot hoztál.

A féltörök körültekintett, látva, hogy már egyedül vannak s levelet nyújtott át Barcsaynak.

— Ali basa küldi, — mondá kétértelmű arcki-fejezéssel, — és úgy hiszem, kedvesebb vendéged lettem volna Tamás deáknál, ha helyette én érek ide először. Nagy utat tettem pedig, — Váradról jövök, hat ló dől ki már alattam.

— Menjünk a terembe, — szólt sötéten Barcsay, és előre indult.

Kapi követé őt.

A teremben már remegve várakozott Erzsébet, s alig viszonzva a renegát köszöntését, férjét félre voná.

— Az istenre és annak minden szentjére kérek Ákos, ne változtassad meg akaratodat, ne hagyd magadat rászédetni ez elpártolt kereszténp által;

roszat álmodtam. — rossz sejtelveim vannak. — Halgass nőd könyörgésére, úgy sincs e földön más, ki téged úgy szeressen.

— A mint látom, itt is kettőn áll a vásár; — jegyzé meg gunyorosan Kapi.

Barcsay büszke tekintetet vetett a szólóra, aztán föltöré a levelet.

A ravasz renegát visszafojtott lélekzettel vizsgálá a hatást, mit a sorok a Barcsay arcán viztükroézének, s midőn annak mellét sebesebben emelkedni, szemeit lángolni látá, — mosolyra voná ajkait, s szemlencséit összehuzva megelégedett tekintettel nézé őt tovább.

— Későn jöttél! — kiáltá végre Barcsay homlokára ütve és asztalra dobva a levelet. — Tamás jó erdélyi paripán nyargal. Régenig a szélvész sem értheti már őt utól!

— Gondoltam, — válaszolá a török mélyebben bevonva szemgolyóit, s félig sanditva nézvén Barcsayra. — Tehát megelőztek, — mindegy — semmi sincs elveszve, számítottunk erre is, más utasítást is hoztam.

Mielőtt azonban a szóváltás fonalát követnők, a levél tartalmát tudatom az olvasóval. Ali basa fölszólitja benne Barcsayt, hogy rögtön utra keljen, fegyveresekkel vagy egyedül, a mint lehet, és siessen táborába, ő 60,000 emberrel a határszélen fogja várni, rögtön Erdélybe lép, és a Szász-Régenen egybegyült rendeket kényszeríteni fogja, hogy őt, Barcsay Ákost ismerjék el fejedelmökül.

— Későn jöttél! — ismétlé Barcsay, s önmagából kikelve nyugtalanul járt föl és le a terem márvány kövezetén. — Nem fogadhatok el semmi utasítást, a rendeket fölmentettem a hűségeskü alól, — itt csak egyet lehet tenni, és ez tervem: a szultán ne ismerje el Kemény fejedelemségét.

— Ha ott is meg nem előznek; — jegyzé meg a renegát, — ez hosszadalmas kivitelű terv, neked rögtön kell tenned. Ali megelégszik 100,000 arannyal, és te Erdély fejedelme vagy.

— El van bontva a hid! — kiáltá indulattal dobbantva Barcsay, — minden haszontalan! — magam bontottam el a hidat!

Kapi kissé megdöbbenve lépett hátra, a várur pedig székre dobva magát, mély és nyugtalan gondolatokba merült.

— És mi lenne ez az utasítás? — kérdé mintegy negyedórai gondolkodás után. — Halljuk a vezér találékonyosságát.

— Endre öcséd birja Fogarast, Déva is tőle függ, — kézdé a renegát, hiuzéval párosult róka-arcot vágva; — Ali megfogja szállni a környéket, itt összegyűjtheted még a hozzád hűségedben

maradt hiveket. Keménynek azonban sereggütésre nem fogunk időt adni, Váradnál a bég út be, s a két tűz közé szorított fejedelmet *nem te*, hanem mi fogjuk kényszeríteni a lemondásra.

Mig Kapi beszélt, Barcsay gondolataival küzdött.

— És szegény Erdély! — kiáltá meleg kifejezéssel, — prédává legyen-e újra!

— És nem lesz-e prédává akkor, ha Kemény marad a fejedelmi székben? — még se a császár pártolására, se a szultán védelmére nem számíthat, e két hatalom közül egyiknek a megerősítését se bírja. A szultán kedvence te vagy, s ha mindjárt nem is, de később okvetlenül kifogja mutatni elégedetlenségét, — mond, nem lesz-e akkor prédának kitéve Erdély? — Fogadd el Ali tanácsát, pár hónap alatt vége szakad mindennek, seregeink Erdélyből kitakarodnak, s ne hidd, hogy Leopold, kinek saját házát is kell védelmezni a tüztől, Kemény kedveért össze merné egy öt okvetlenül letipró hatalommal mérni kardját.

Barcsay gondolkozott.

— A mi pedig a rendeket illeti, — folytatá Kapi megvető mosolylyal, — a köpenyeget igen ügyesen arra az oldalra tndják fordítani, a mely-

ről a szél fú. Egy-kettő, ki Kemény mellett makrancoskodni akarna, majd háztűzhelyéhez takarodik, csak jószágaik felé nyuljon ki kezéd.

— De nem fölmentettem-e őket az eskü alól?

— Ha élni akar: majd felfogja menteni őket Kemény is, — és ha meghalt: kit kötelezhet többé a hűségre?

— És mit fogna mondani Barcsay Ákosról a világ?

— Szegény Barcsay Ákos! kiáltá a renegát föl kacagva, — alamizsnára vagy-e szorulva, hogy a közvélemény kopott erszényéből tápláltasd becsületedet?

Barcsay látható fölgerjedéssel hallgatá végig a renegát szavait, lelkébe vésődött minden szótag, egy-egy korbácsütés volt minden mondat, s mint oroszlány, melynek bátorsága hivatik a küzdőterre, megrázá fejét. Kapi szólni akart, de e pillanatban megnyílt a terem ajtaja, s a képzeletében előtte lebegő koronás főt fölváltá nevének kedves mosolygó arca. Heve lecsillapult, s egy biztató pillantást vetve a renegátra, így szólt:

— Majd meglátjuk!

(Folyt. köv.)

Chamisso költeménye.

Ha az *In*-nek partján járva,
Le-lepillantsz egy virágra:
Ne nézz a patakba,
Tükörébe' néked
Jó hogy meg ne lássad
A te álnok képed.

Ha az erdön andalogva,
Füleidbe dal zokogna:
Fuss a daltul messze,
Lelked meg ne értse; —
Abba' szólna hozzád
Szived hitszegése.

Este, nappal a kék eget
Ne keresse a te szemed:
Vetne onnan rád a
Legsötétebb éj is
Egy sugárt, a melytől
Mindörökre félj is.

Fusd a magányt, keresd a zajt,
Temesd ide, mit az sohajt . . .
S a mig körülötted
Lepke-szárnyon járják:
Lebbentsd el a multak
Hazajáró árnyát.

Ne gyanítsa senki nálad,
Hogy örömed siron támad;
Hogy dobogó kebled
Rettenetes sirbolt,
Hova eltemetve
Éltibe' lett a holt.

Mosolygásod, arcod, szemed,
Ne gyanítsák mitől meleg —
Hogy alattok mélyen,
Még itt e világba',
Örök kárhozatra
Ég a pokol lángja!

Tóth Endre.

Erdélyi képek.

III.

A két Csetátye.

(Folytatás.)

(Ut a római bányákhoz. — Verespatak. — A Kirnik-hegy. — Hogy viszi az oláh az aranyat? — A Csetátye óriási szirtfalai. — A Csetátye üregei. — Visszaemlékezés a dákokra. — A dák nép Róma rabigája alatt. — Bányamunkások s a bányászat a rómaiaknál.)

Benn vagyunk a fenyvesek honában, hegyszorosok közt, zavaros patak partján, mely számtalan zuzdát hajt, iszonyu robajt vegyítvén a légbé.

dé, némelyik pincéjéből, másik padlásából, harmadik kertjéből megy a bányába; itt-ott a folytonos ásatások már sülyedéseket is okoztak, s mindez

A kis Csetátye. (Az „Erdély nyugoti havasai“ c. cikkhez.)

Ezen számtalan zuzdák mellett, melyek — mint napjainkban szokás, — keveset tesznek, de legalább sokat lármáznak, szűk s természetesen rozoton haladhatunk Verespatakra, az erdélyi, s általában az európai bányászat legélénkebb helyére, hol azt leginkább üzik, miután a természet e helyekre raká le a leghatalmasabb csalétket.

Sajátságos vidék. Mindenütt magas, kopasz, öszszelyuggatott helyek, melyeken viskók s kőhalmazok emelkednek költői rendetlenségben, a völgyből pedig fölhallszik a mintegy 800-ra menő zuzdák moraja. A házak ugy épülvén, mint a hely enge-

szüleménye a szabálytalan bányászatnak: mindenki ott nyithat bányát, a hol akar, hova sejtlemesalja, s arra hajt, merre aranyat találni remél. Innen aztán azon sajátos kinézése a Verespatakot környező hegyeknek.

Verespatak különben elég csinosan néz ki: épületei tiszták, — bár utcáit, mint Abrudbányáéit is, talán a teremtés első korszakában kövezték ki.

Innen a Kirnik nevű, szintén össze-visszalyuggatott hegyen visz egy keskeny ösvény föl, az ennek tetején levő Csetátyékre. Ez ösvényen nem egyszer jutunk szorult helyzetbe, midőn egy-egy karaván

apró mokány lóval találkozunk, melyek hátukra átalvetőkint helyezett kosarakban visznek aranyat. Talán csodálkozni fognak olvasóink e vidék gazdagságán, hogy itt kosarakban hordják az aranyat! Vigasztalásul mondhatunk annyit, miszerint e kosarakban nincs sok arany, sőt igen sokban igen kevés van, de a zuzdákhoz szállítandó kövek, kisebb-nagyobb mennyiségben aranytartalmuak, mit némileg ott tisztítanak ki.

Szorult helyzetünkben azonban kisegít a mokány lovak jártassága és ügyessége; mert valóban ez állatok a legbámulatraméltóbb angol hideg vérrel és kiszámítással mászszak meg az oly helyeket is, hol az ember e becses tulajdonokat, ha birt is velök, — elveszti.

Megmászva a Kirniket, min leginkább lovaink örvendettek, ujjal egy fenyvesbe értünk, s darabig, némi kárpotlásul az abrudbányai és verespataki irtóztató rosz utakért, a legkellemesebb sétányon haladunk; — pedig ez utat a természet csinálta, s csak annyiban nevezhető utnak, mennyiben a haladást nem akadályozzák, míg amazt az emberi kezek inkább rontották, mint igazították, s egy csomó nagy követ dobván rá, elneveztetett országutnak.

Azonközben, míg a zalathna-abrudbányai uton kiállott szenvedéseinkről elmélkedünk, mely a szép vidékekbeni gyönyörködéstől elvevő kedvünket, a Csetátye alá érkeztünk, s leszállván lovainkról, egy keskeny lépcsőn mentünk le.

Percig szótlán állánk, egészen áthatva a látvány nagyszerűségétől. Óriás falak emelkednek köröskörül, számtalan odus lyukakkal, melyek mindmegannyi khaoszba vezetnek, mindmegannyi borzasztó szépet tárnak föl. Lábaink alatt óriás kődarabok hevernek, melyeket letört a zivatar és idő. Fölöttünk az a kegyes jó ég, mely egyaránt mosolyog mindenkire, napját fölkelte a gonoszok és jámborokra; de azért ura a villámnak is — hogy porba sujtsa a kevélyt.

Leírni . . . hiába akarnók

Nem szép . . . de nagyszerű

A regényes benne a vadsággal, a borzasztó a széppel párosult.

Összejártuk a nagy és kis Csetátyé üregeit; néhol alig csuszhattunk négykézláb keresztül, más helyt pedig oly térben találtuk magunkat, melyet táklyáink be nem világíthatának. Egy gerendán mentünk át iszonyu mélységek fölött. Vezetőnk figyelmeztete, hogy tőle messze ne maradjunk, mire itt valóban szükség is volt.

A Csetátyé egy nagyszerű sir! — egy sir, mely-

ben előlték a világ legszabadabb s legvitézebb népét.

* * *

Erdélyben a történelmi világ a dákokkal kezd derengeni; szabad nép volt ez, szabad intézvényekkel; vitézségét érezték a rómaiak is, mert adót kénytetének neki fizetni. De a sok tehetetlen imperator után végre tetterős férfi lép föl; a legyek ellen hőködő Domitiánok után egy Traján^{us}ül be az imperatori székbe, egy mindenestre tetterős férfi, ki tudott ugyan országokat hódítani, s a meghódítottakat kizsákmányolni, de nem azokat megtartani, az uralmat fölöttök biztosítani.

A dicsőségszomjas Traján s Decebál — a dákok akkori királya — egymás mellett meg nem férhettek; — mint két éles kard fordultak egymásnak. Közöttük az évi adó miatt, melyet Róma Dáciának fizetett, harc üt ki, mely megújulva 104-ben K. u., azzal végződik, hogy Decebál Déván kardjába ereszkedik, s Dácia, illetőleg a mai Erdély, római consularis provincia lett.

Róma, míg egyrészt méltánylatot érdemel erélyeért, melylyel saját jogait és intézvényeit védte, másrészt a legkésőbb századoktól is károztatni fogazon negédeért, melylyel az egykoru népek szabadságát, jogait és nemzeti lételét legszentségtelenebbül tiporta, semmi által föl nem jogosítva, hanem uralkodásvágy által ösztönöztetve.

Rómának, s illetőleg Trajánnak soha sem fogja a történelem megbocsáthatni azon bánásmódot, melylyel a vitéz és életrevaló dákok népet végkép elerőtleníteni, nemzeti öntudatából kivetköztetni igyekezett. Vegyének ki a fegyvert egy vitéz nemzet kezéből, vessetek igát nyakába, foszszátok meg benne az embert méltóságától — s elértétek célotokat.

A dákok nép legdelibb ifjai elestek az élethalálharcban Decebál mellett a diurnai Keresztesmezőn, a megmaradtak szolgaságba vettek, a dákok nők összeházastattak a római gladiátorokkal, s egy új nemzedéknek adtak lételt. Megfosztatva önállóságuktól, test- és lélekölő munkára kényszerítették. 40,000-enként hurcolták őket a spanyolországi bányákba, s hány ezerre mehet azok száma, kiket a honi arany- és sóbányákban alkalmaztak? — hány ezer szenvedhetett el Verespatak üregeiben? hány ezer kebel némult meg, míg a Csetátyé olyllyá tevék, hogy mi most gyönyörködünk benne?

Igen, azon móddal, melyet Pinius így fejez ki: „montes igne et aceto putrefaciebant,“ („a hegyeket tüzzel és ecettel omlasztották össze“) kelle elrothasztani a dákoknak a verespataki hegysége-

ket, hogy kinyerhessék onnan azon nemes ércet, melyet a rómaiak is oly annyira szerettek, s melynek megnyerése — mint később leirandjuk — a lőpor hiánya miatt nagyon fáradságos volt.

Később, midőn Róma zsarnoksága is, mint minden zsarnokság, önmagában összedőlt, nem volt, ki Erdély aranyban gazdagságát figyelemre méltatta volna. Csak némelykor vetődött oda egy-egy boldogtalan, ki az óriási kőhalmazban kutatni, ásni kezdett, egyszer itt, máskor ott, a mint kedve tar-

tá, a mint belsője sugallá. Segittetve az időtől, e rontó hatalomtól, s az emberek későbbi fokunkint növekvő kincsességjével jött létre a Csetátyé.

Egy nagyszerű sir a Csetátyé, melynek üregeiben hajdani dákok csontvázait maig is lelik; egy oly sir, a hova a zsarnok Róma Erdély szabadságát — s egy nemzetet temete.

(Vége köv.)

Havasi Béla.

Hogyan irtak magyar aszonyaink háromszáz év előtt ?

*Gara Bánffy Borbála levele Zay Ferenchez. *)*

Szolgálatomat írom te kegyelmednek, mint szerelmes Uramnak. Legyen hála az ur istennek, hogy én te kegyelmed egészsége felől minden jót hallottam; engedje az ur isten, hogy én mindenkor te kegyelmed egészsége felől minden jót hallhassak, mert én mikor te kegyelmed egészsége felől hallok: énnekem minden búmat és bánatomat eltávoztatja; és mikor az áldott ur isten énnekem azt adnája hallanom, hogy onnét az ur isten te kegyelmedet kiszabadítanája *), bizon akkor is minden búmat és bánatomat elfelejteném; de a mint értem, esmég te kegyelmedet ott marasztották; de szerelmes Uram esmég igen félek, hogy eszendőre te kegyelmed ott meg ne maradna; mert miképen te kegyelmednek ha a fejedelem irand, ottan te kegyelmed megmarad. Szerelmes Uram! te kegyelmed az ur istentől nem fél ugyan, mint a fejedelemtől, kit (mit) egynehányszor ezelőtt is mondtam kegyelmednek, de ha volna hasznára te kegyelmednek, nem szólnék semmit; de látom, hogy semmi haszna nincs te kegyelmednek belőle; de immár szerelmes uram, ha te kegyelmed ott megmarad, immár csak a gyermekek ne vesződnének ott. Lászlót, hiszem, te kegyelmed onnét is elszerezhetnéje, János pedig innét is elmehetne Bécsbe, csak te kegyelmed küldene neki, mivel elmehetne. Te kegyelmednek irtam vala ez előttvaló levelemben is, hogy Jánosnak nincs mi-ben járni a fekete bársonnál egyéb, kit (a mit) mindennap visel, az is imár meg kezdett kopni.

Búmban bánatomban, szerelmes uram, elég vagyok. Történék a szegény legénynek, Stojánnak ló rugása miatt gonosz szerencsje, ki, azt hiszem, hogy többé abból fel nem kel. Meg ilyen bánatom esett: hogy Nagy-Boldog-asszony napjára való virradóan az ötszarvu baranyt az ebek meg-

ölték volt, kiket rajta találtak, de én is, a ki miatt lett, legottan megölettem. Hol te kegyelmednek mondták volt, hogy én a bölén-vadat a däm-vadak közt tartottam volna: én ott őt nem tartanám nagy sokért; azt is váltig féltem, mert a hol te kegyelmed hagyta volt tartani, most én őt nem tarthatom ott, mert ott asztagot raknak és csépelnek, — mert kifutna onnat.

A dézmára immár én Zedenickit és Brebik-hali Mátét elküldöttem, mert megengedték. A hol írja te kegyelmed, hogy a mi törvényünknek (perünknek) a pápa követe előtt vége lenne, adnája az isten, lenne immár vége! ám immár a mint te kegyelmed parancsolta, a szerecsen (t. i. berbériai) lovat Mátyástól oda küldöttem. — A husz forint felől, mit ir te kegyelmed Illisinusnak, hogy én Szent-iványtól megizentem volna, azt Illisinus régen elköltötte Bécsbe, kinek a Martin Bécsbe küldte volt. Most is izent Szentiványinak, hogy az ő penze, a 12 ft meglenne, ki neki ígért volt két ökröt, de Illisinus azt írta neki, hogy a pénzt adja meg neki, nem az ökröket.

A mit ir te kegyelmed a podluzsániak határa felől, bizon elég gondom vagyok belőle, mert im nem régen is a vak Ottlik, ki Ozorócon lakik, egy podluzsáni jobbágyunkat a határért megfogatott volt és oly kegyetlenül tartotta, ha török volna is, megérte volna vele; mert mind nyakán, lábán lánc volt és annak fölötte a kalodába (vettet-

*) Ezen magyar irodalmi hagyományra különösen figyelmeztetjük olvasóinkat, mert az nemcsak érdekes korrajz, hanem vigasztaló tanúságul is szolgál arra nézve, hogy a törökök s mások ellen folytatott örökös harcaink dacára magyar nyelvünk három évszázad előtt már annyi írásmű és tisztá volt, a milyen a mostani híres német civilizátoroké még egy évszázad múlva sem, miként ezt többek közt a VI. Károly császár és a nagy Frigyes atyja közt folyt német levelezés igazolja. Figyelmeztetjük e szép magyarságu levélre irodalom-történetünk művelőit is.

*) T. i. a kurucoktól.

apró mokány lóval találkozunk, melyek hátukra átalvetőkint helyezett kosarakban visznek aranyat. Talán csodálkozni fognak olvasóink e vidék gazdagságán, hogy itt kosarakban hordják az aranyat! Vigasztalásul mondhatunk annyit, miszerint e kosarakban nincs sok arany, sőt igen sokban igen kevés van, de a zuzdákhoz szállítandó kövek, kisebb-nagyobb mennyiségben aranytartalmuak, mit némileg ott tisztítanak ki.

Szorult helyzetünkben azonban kisegít a mokány lovak jártassága és ügyessége; mert valóban ez állatok a legbámulatraméltóbb angol hideg vérrel és kiszámítással mászszak meg az oly helyeket is, hol az ember e becses tulajdonokat, ha birt is velök, — elveszti.

Megmászva a Kirniket, min leginkább lovaink örvendettek, ujjalag egy fenyvesbe érünk, s darabig, némi kárpotlásul az abrudbányai és verespataki irtóztató rosz utakért, a legkellemesebb sétányon haladunk; — pedig ez utat a természet csinálta, s csak annyiban nevezhető utnak, mennyiben a haladást nem akadályozzák, míg amazt az emberi kezek inkább rontották, mint igazították, s egy csomó nagy követ dobván rá, elneveztetett országutnak.

Azonközben, míg a zalathna-abrudbányai uton kiállott szenvedéseinkről elmélkedünk, mely a szép vidékekbeni gyönyörködéstől elvevé kedvünket, a Csetátye alá érkeztünk, s leszállván lovainkról, egy keskeny lépcsőn mentünk le.

Percig szótlánul állánk, egészen áthatva a látvány nagyszerűségétől. Óriás falak emelkednek köröskörül, számtalan odus lyukakkal, melyek mindmegannyi khaoszba vezetnek, mindmegannyi borzasztó szépet tárnak föl. Lábaink alatt óriás ködarabok hevernek, melyeket letört a zivatar és idő. Fölöttünk az a kegyes jó ég, mely egyaránt mosolyog mindenkire, napját fölkelte a gonoszok és jámborokra; de azért ura a villámnak is — hogy porba sujtsa a kevélyt.

Leírni . . . hiába akarnók

Nem szép . . . de nagyszerű

A regényes benne a vadsággal, a borzasztó a széppel párosult.

Összejártuk a nagy és kis Csetátyé üregeit; néhol alig csuszhattunk négykézláb keresztül, más helyt pedig oly térben találtuk magunkat, melyet fáklyáink be nem világíthatának. Egy gerendán mentünk át iszonyu mélységek fölött. Vezetőnk figyelmeztete, hogy tőle messze ne maradjunk, mire itt valóban szükség is volt.

A Csetátyé egy nagyszerű sir! — egy sir, mely-

ben elölték a világ legszabadabb s legvitézebb népét.

* * *

Erdélyben a történelmi világ a dákokkal kezd derengeni; szabad nép volt ez, szabad intézvényekkel; vitézségét érezték a rómaiak is, mert adót kénytetének neki fizetni. De a sok tehetetlen imperator után végre tetterős férfi lép föl; a legyek ellen hősöködő Domitiánok után egy Traján^{us}ül be az imperatori székbe, egy mindenestre tetterős férfi, ki tudott ugyan országokat hódítani, s a meghódítottakat kizsákmányolni, de nem azokat megtartani, az uralmat fölöttök biztosítani.

A dicsőségszomjas Traján s Decebál — a dákok akkori királya — egymás mellett meg nem férhettek; — mint két éles kard fordultak egymásnak. Közöttük az évi adó miatt, melyet Róma Dáciának fizetett, harc üt ki, mely megújulva 104-ben K. u., azzal végződik, hogy Decebál Déván kardjába ereszkedik, s Dácia, illetőleg a mai Erdély, római consularis provincia lett.

Róma, míg egyrésről méltánylatot érdemel erélyeért, melylyel saját jogait és intézvényeit védte, másrésről a legkésőbb századoktól is kárhoztatni fogazon negédeért, melylyel az egykoru népek szabadságát, jogait és nemzeti lételét legszentségtelenebbül tiporta, semmi által föl nem jogosítva, hanem uralkodásvágy által ösztönöztetve.

Rómának, s illetőleg Trajánnak soha sem fogja a történelem megbocsáthatni azon bánásmódot, melylyel a vitéz és életrevaló dák népet végkép elerőtleníteni, nemzeti öntudatából kivetköztetni igyekezett. Vegyétek ki a fegyvert egy vitéz nemzet kezéből, vessetek igát nyakába, foszszátok meg benne az embert méltóságától — s elértétek célotokat.

A dák nép legdelibb ifjai elestek az élethalálharcban Decebál mellett a diarnai Keresztesmezőn, a megmaradottak szolgaságba vettek, a dák nők összeházassítottak a római gladiátorokkal, s egy új nemzedéknek adtak lélet. Megfosztatva önállóságuktól, test- és lélekölő munkára kényszerítették. 40,000-enként hurcolták őket a spanyolországi bányákba, s hány ezerre mehet azok száma, kiket a honi arany- és sóbányákban alkalmaztak? — hány ezer senyvedhetett el Verespatak üregeiben? hány ezer kebel némult meg, míg a Csetátyét olylyá tevék, hogy mi most gyönyörködünk benne?

Igen, azon móddal, melyet Pinius így fejez ki: „montes igne et aceto putrefaciebant,“ („a hegyeket tüzzel és ecettel omlasztották össze“) kelle elrothasztani a dákoknak a verespataki hegysége-

ket, hogy kinyerhessék onnan azon nemes ércet, melyet a rómaiak is oly annyira szerettek, s melynek megnyerése — mint később leirandjuk — a lőpor hiánya miatt nagyon fáradságos volt.

Később, midőn Róma zsarnoksága is, mint minden zsarnokság, önmagában összedőlt, nem volt, ki Erdély aranyban gazdagságát figyelemre méltatta volna. Csak némelykor vetődött oda egy-egy boldogtalan, ki az óriási kőhalmazban kutatni, ázni kezdett, egyszer itt, máskor ott, a mint kedve tar-

tá, a mint belsője sugallá. Segittetve az időtől, e rontó hatalomtól, s az emberek későbbi fokunkint növekvő kincsszomjától jött létre a Csetátyé.

Egy nagyszerű sir a Csetátyé, melynek üregeiben hajdani dákok csontvázait maig is lelik; egy oly sir, a hova a zsarnok Róma Erdély szabadságát — s egy nemzetet temete.

(Vége köv.)

Havasi Béla.

Hogyan irtak magyar asszonyaink háromszáz év előtt ?

*Gara Bánffy Borbála levele Zay Ferenchez. *)*

Szolgálatomat írom te kegyelmednek, mint szerelmes Uramnak. Legyen hála az ur istennek, hogy én te kegyelmed egészsége felől minden jót hallottam; engedje az ur isten, hogy én mindenkor te kegyelmed egészsége felől minden jót hallhassak, mert én mikor te kegyelmed egészsége felől hallok: énnekem minden bánatot és bánatomat eltávoztatja; és mikor az áldott ur isten énnekem azt adnája hallanom, hogy onnét az ur isten te kegyelmedet kiszabadítanája *), bizon akkor is minden bánatot és bánatomat elfelejteném; de a mint értem, esmég te kegyelmedet ott marasztották; de szerelmes Uram esmég igen félek, hogy esztendőre te kegyelmed ott meg ne maradna; mert miképen te kegyelmednek ha a fejedelem irand, ottan te kegyelmed megmarad. Szerelmes Uram! te kegyelmed az ur istentől nem fél ugyan, mint a fejedelemtől, kit (mit) egynéhányszor ezelőtt is mondtam kegyelmednek, de ha volna hasznára te kegyelmednek, nem szólnék semmit; de látom, hogy semmi haszna nincs te kegyelmednek belőle; de immár szerelmes uram, ha te kegyelmed ott megmarad, immár csak a gyermekek ne vesződnének ott. Lászlót, hiszem, te kegyelmed onnet is elszerezhetnéje, János pedig innét is elmehetne Bécsbe, csak te kegyelmed küldene neki, mivel elmehetne. Te kegyelmednek irtam vala ez előttvaló levelemben is, hogy Jánosnak nincs miben járni a fekete bársonnál egyéb, kit (a mit) mindennap visel, az is imár meg kezdett kopni.

Búmban bánatomban, szerelmes uram, elég vagyok. Történék a szegény legénynek, Stojánnak ló rugása miatt gonosz szerencsje, ki, azt hiszem, hogy többé abból fél nem kel. Meg ilyen bánatom esett: hogy Nagy-Boldog-asszony napjára való virradóan az ötszarvu baranyt az ebek meg-

ölték volt, kiket rajta találtak, de én is, a ki miatt lett, legottan megölettem. Hol te kegyelmednek mondták volt, hogy én a bölén-vadat a dám-vadak közt tartottam volna: én ott őt nem tartanám nagy sokért; azt is váltig féltem, mert a hol te kegyelmed hagyta volt tartani, most én őt nem tarthatom ott, mert ott asztagot raknak és csépelnek, — mert kifutna onnat.

A dézmára immár én Zedenickit és Brebik-hali Mátét elküldöttem, mert megengedték. A hol írja te kegyelmed, hogy a mi törvényünknek (perünknek) a pápa követe előtt vége lenne, adnája az isten, lenne immár vége! ám immár a mint te kegyelmed parancsolta, a szerecsen (t. i. berbériai) lovat Mátyástól oda küldöttem. — A husz forint felől, mit ír te kegyelmed Illisinusnak, hogy én Szent-iványitól megízentem volna, azt Illisinus régen elköltötte Bécsbe, kinek a Martin Bécsbe küldte volt. Most is izent Szent-iványinak, hogy az ő penze, a 12 ft meglenne, ki neki ígért volt két ökröt, de Illisinus azt írta neki, hogy a pénzt adja meg neki, nem az ökröket.

A mit ír te kegyelmed a podluzsániak határa felől, bizon elég gondom vagyok belőle, mert im nem régen is a vak Ottlik, ki Ozorócon lakik, egy podluzsáni jobbágyunkat a határért megfogott volt és oly kegyetlenül tartotta, ha török volna is, megérte volna vele; mert mind nyakán, lábán lánc volt és annak fölötté a kalodába (vettet-

*) Ezen magyar irodalmi hagyományra különösen figyelmeztetjük olvasóinkat, mert az nemesek érdekes korrajzul, hanem vigasztaló tanúságot is szolgál arra nézve, hogy a törökök s mások ellen folytatott örökös harcaink dacára magyar nyelvünk három évszázad előtt már annyi irasim és tiszta volt, a milyen a mostani híres német civilizátoroké még egy évszázad muiva sem, miként ezt többek közt a VI. Károly császár és a nagy Frigyes atyja közt folyt német levelezés igazolja. Figyelmeztetjük e szép magyarságra levélre irodalom-történetünk művelőit is.

Szerk.

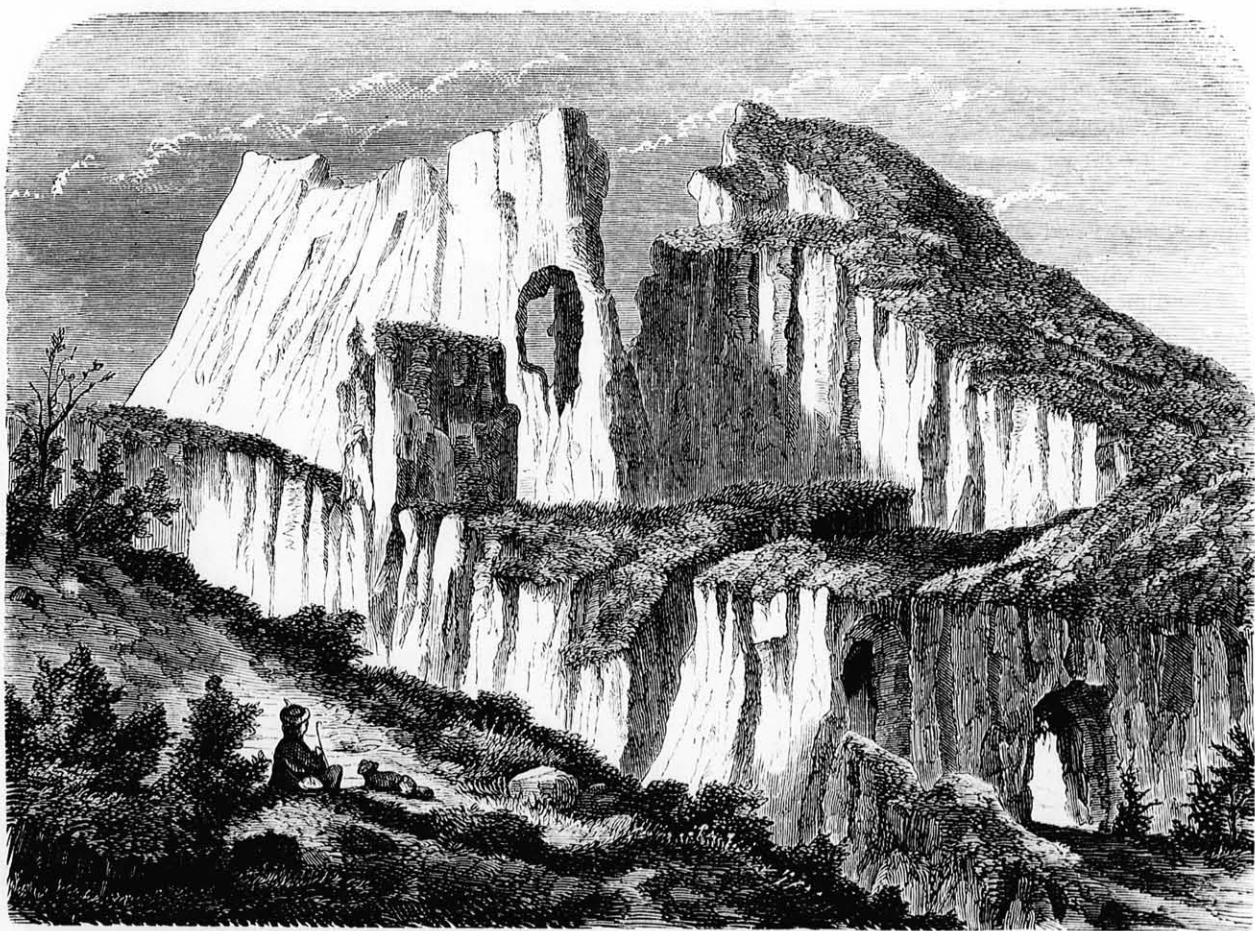
*) T. i. a kurucoktól.

te;) de mégis azt mivelé velem: miérthogy szolgabíró és nemes uraimat hozzáküldöttem volt, törvényig elbocsátá, kinek törvénye leszen e jövő vasárnap. Azért Szerelmes Uram, valaki mit rajtunk meg akar művelni, szabadon megműveli.

Te kegyelmednek a tó felől azt irhatom, hogy immár azt elvégezték, kiknek (t. i. a tó ásóinak) még fél forint hiján 20 ftal tartozunk, kit (a mit) én tölem gyakorlatossággal kérnek, de énnekem nincs mit adnom, és azt értem, hogy Bánban akarnak érte tartani; ám ezelőtt is irtam vala te kegyelmednek, hogy megküldenéje nekik, most is

bul, kit (mit) te kegyelmed küldött, valamit szakasztanék, — bizon abbul én semmit nem adhatok; mert a mi volt, mostan Kocsis Mátyásnak attam a bécsi utra, de mikor az ur isten te kegyelmedet meghozza, én te kegyelmednek mindenről számot adok. A bor árából is nem tudom mit adhat Szentiványi, mert aval bort veszen, azért most is a mit adhatott adott, de kevesellik.

A papok dolgáról te kegyelmednek semmit nem tudok írnom, kiknek Sz. Bertalan napján leszen dolga, kiért (mely dologért) Szentiványit immár oda bocsátottam, és mit végeznek? te kegyelmed-

A nagy Csetátye. (Az „Erdély nyugoti havasai“ c. cikkhez. L. szövegét a 262. lapon.)

kérem te kegyelmedet, hogy te kegyelmed küldje meg és Mihálynak adjon még valamit az ő adóságában, mert esmég a házba szállott be.

A két török felől, kik a várban vannak, azt irhatom te kegyelmednek, hogy elég sirásban és bánatban vannak azóta, hogy ott tartatom őket a szobában a sütőház előtt, kiket nappal ott tartanak; de abban én nekik semmit nem jelentettem, a mit te kegyelmed irt Kulucs aga felől, mert bizon azt senki énnálomnál és az, ki a levelet írta, nem tudja.

Hol te kegyelmed írja, hogy a műveseknek ab-

nek posta által megírom, és a szegény emberek felől is, kik Trencsinben fogva vannak, kiknek egyike ártatlan, kinek semmi bűne nincsen, (a) miért fogva tartják. Az Omelkót pedig, kit a nemes ember megfogott volt, annak a mai nap vagon Trencsinben törvénye; nem tudom, mint leszen dolga.

A szegény Stoján felől, ha annak halála történik, a szállónak nem tudom, mint leszen dolga; mert az tartotta Mártont is, ki mondja, hogy ő sem marad, ha Stoján meghal; és szegény a nagy karika sót haza nem hozhatta, nem tudom hol-

Kukorica-pattogatás. (Saját festménye után fára rajz. Munkácsy M. Szövege a „Vegresek” közt.)

hagyta volt, közel Kassához, valami nemes embernél.

Szerelmes Uram, én istennek akaratjából a mit te kegyelmed kéretett, én erre bizám; én neki azt mondtam, hogy sáfrányt küldök kegyelmednek; azon kérem kegyelmedet, hogy ha isten akaratjából te kegyelmedhez békével viszi, te kegyelmed; énnekem posta által írja meg; mert én mindaddig félek, míg nem bizonynyal te kegyelmedtől megértem.

Azt is irhatom te kegyelmednek, hogy most volna ideje ültetni a sáfrány-fejet, kit (a mit) kellene venni, de nincs énnekem mivel vennem.

Irhatom azt is te kegyelmednek, hogy még Baranyai János idejében a krásznaiaktól vettek volt 22 lat sáfrányt fel, kit te kegyelmedhez, mondják, hogy Kassára küldtek volna, kiknek most e Szent-István-király adójában kihajtottam, ne fussanak szegények szünetlen reám érte.

A dämvadak jól vannak.

Isten tartsa te kegyelmedet minden jóval, sok jó esztendeig. Ex Ugróc 23. aug. 1568.

Borbála Bánffy.

Közli: **Balogh Lajos.**

Egy nevezetes színlap.

A mult század végén a színészet ügye nevezetes lendületet nyert Erdélyben, annyira, hogy csakhamar tulszárnyalta a magyarországi kezdeményezést is. Már 1792-ben elkezdték építeni az országos színházat, be azonban nem végezték a bekövetkezett országos viszonyok következtében. A színház-építés ügye az 1811-iki országgyűlésen újabb lendületet nyert, de — bár ideiglenesen — csak 1821-ben fejeztetett be. Akkor főurakból alakult egy műkedvelő társulat, hogy azt megnyissa.

Ime ezen főrangu műkedvelők előadásának színlapja, vagy mint akkor nevezték „theatrum-cedulája“:

K o l o z s v á r t t

Hétfőn Martius 12-ik napján 1821. Hazafiakból öszve állott társaság által fog előadódni

A hazánkban legelőször kinyitandó Nemzeti Játékszin Innepére egy vitézi szomorú játék V. Felvonásokban,

ezen nevezet alatt:

Z R I N Y I.

Irta Körner Teodor, fordította Petrichevich Horváth Dániel.
Játszó Személyek.

Nagy Szoliman, Török

Császár gr. Csáky József.

Mechmet Szokolovits, Nagy

Vezér ifj. gr. Bethlen Pál.

Ibrahim, Natoliai Beglerbég b. Bornemisza József.

Ali Portuk, az ágyuzó sereg

vezére b. Bánffy Miklós.

Mustafa, Bosniai Basa Baresai Gergely.

Lévi, Szolimannak első ud-

vari orvosa Lészai Lajos.

Egy hadi követ Ménésági.

Egy Aga	Iszlai Miklós.
Gr. Zrinyi Miklós, Croatia, Dalmatia, Sclavonia Banussa, Ország Tavernicussa, és Szigeth várának Főkapitánya . . .	P. Horváth Dániel.
Éva, született gr. Rosenberg kisasszony, ennek felesége	gr. Csáky Józsefné.
Ilona ezeknek leánya . .	b. Inczédi Mária.
Alapi Gáspár	gr. Rhedei János.
Paprutrovics Farkas	gr. Teleki János.
Ujlaki Péter	id. gr. Bethlen Pál.
Juranics Lőrincz	gr. Bethlen János.
Serenk Ferencz, Zrinyi komornyikja	Deáky Sámuel.
Egy paraszt	Incze.
Egy magyar kapitány . .	Végheli.
Magyar kapitányok, magyar és török katonák, testőrök, kamarások.	

A játszó hely hol Belgrádon hol Szigethen az 1566-ba esett történet helyeit ábrázolja.

A logéknak árra, középső emelet	6 Rf. — kr.
alsó és legfelső emeleten	5 " — "
Zártszék	1 " — "
Parterre	" 40 "
Galleria	" 20 "

Billetek találtnak a piaczi Lábos háznál Te-kintetes Nagy Lázár ur szállásán dél utáni 3 óráig, 5 órán tul a Theatrum kassájánál.

A játék kezdődik pontba 6 óraker, egy ezen alkalmatosságra írott Elő-szó Declamatiójával, ezt követi egy ugyanezen célra készült nagy Kar-Ének. Vége leszen 10 után.

Közli: **Szilágyi Sándor.**

Körut naprendszerünkben.

Alig tárgult az emberiség ismeretköre annyira, hogy a csillagokat nem tekinté többé az éjjeli égboltozat pusztá ékitményeinek; alig ismerte föl, hogy azok földünkhöz többé-kevésbé hasonló, nagy terjedelmű égi testek: a képzelem azonnal átruházá reájuk földünknek szerves életét, benépesítvén őket velünk egyenlő, élő lényekkel. Akarják-e olvasóim ismerni azon viszonyokat, melyek között ezen állítólagos lények élhetnek? Ha úgy tetszik, emelkedjünk föl a tudomány szárnyain s látogassuk meg őket saját tűzhelyeiknél. Jobb vezetőre nem bizhatnók magunkat, mint Flammarion Camille, a szelleműs francia csillagászra, ki újabb munkáiban *) élénk tollal vázolja naprendszerünk sajátos természeti viszonyait.

A napnak legközelebbi szomszédján, Merkuron vagyunk. Szemeink önkénytelenül is a nap felé fordulnak, mely hétszer nagyobbnak tűnik fel itt mint földünkön, s ugyanannyiszor több fény- és hőszugarat áraszt e csillagra. Földünk növényeit és állatait e roppant hőség egy pillanatban megsemmisítené ugyan, de ebből korántsem következtetjük, hogy a szerves élet ott teljesen ki van halva. Mindennap tapasztalhatjuk, mily nagy befolyással van légkörünk a napsugarakra; ez okozza azt, hogy pl. míg a Chimborasso ködborított tetejét örök hó fedi, addig annak aljában folytonos tavasz honol; s hogy mennyire módosíthatja a légkör állapotja a fényhatányokat, kitűnik, ha egy derült júliusi reggelt összehasonlítunk decembernek valamelyik borus napjával. Ugyde Merkur légkörét még pontosan nem ismerjük, s föltehető, hogy az a fény- és hőszugarak hatását rendkívül mérsékelheti.

A mi e csillagzat állítólagos lakóinak szellemi fejlettségét illeti, annyi hihető, hogy a csillagászat művelésében, előnyösebb helyzetüknél fogva bennünket megelőzhettek. — Napjuk 24 óra, 5 perc és 28 másodpercből áll.

Ideje azonban, hogy e kiállhatlan napközlebből távozzunk s a legközelebb álló Venusra térjünk. Jellemző tulajdona e csillagnak nagy, mintegy 75 foknyi elhajlása tengelye körül, melynek eredménye az évszakok változatos rövidsége. A 8 hóig tartó Venus-évben ugyanis a nagy hideget rögtön nagy meleg követi; teljesen hiányzik itt a mérsékelt ős; a meleg nyáron egész a sarkokig terjed, míg a tél mindent dermedtő jéggel von be. E

bolygó légköre egészen hasonló a miénkhez: látható ott egész pompájában a reggeli és esti szürkület, sőt az eső, szél és zivatar annyira uralkodik ott, hogy csillagászaink ritkán vethetnek szabad pillanatot szilárd felületére.

Valamennyi bolygó közül Mars hasonlít leginkább földünkhöz, s egyszersmint több érdekes tapasztalatra nyújt alkalmat csillagászainknak, midőn utja földünk közelébe vezérli. Jó távcsövekkel fölismerhetjük földünkével majdnem egyenlő tértani viszonyait. Sarkait vakító fehér hó környezi, s ha egyenlítői légkörét nem homályosítják el felhők, tisztán megkülönböztethető a száraz a tengerektől. Sík térei ép oly vörösek, mint földünk némely pusztáinak homokja, s ez kölcsönzi Marsnak ismeretes vörös fényét. Lakói — föltéve, hogy vannak — úgy látják bolygónkat, mint mi Venust, azaz mint hajnali s estecsillagot; a naptól 2½-szer kevesebb fényt és meleget nyernek, mint földünk.

Elhagyva az utunkban álló apró kis bujdosónak tömkelegét, naprendszerünk arisztokratájához, Jupiterhez érünk. Itt minden, a mit látunk, óriási, nagyszerű; maga az év majdnem 12-szer akkora, mint a miénk, s az egy évszázadot átélt Jupiterlakók Nagy Károly vagy a kereszties hadmenetek idejekor születtek.

Van azonban egy fontos körülmény, mely sokat árt e kép nagyszerűségének, t. i. a Jupiternapok rövidsége, melyek csak is 10 órából állanak. A napfény 27-szer kisebb levén a miénknél, nem homályosíthatja el a csillagok fényét még nappal sem, úgy hogy azoknak tudós vizsgálói nem kényserülnek felséges tudományuknak a nyugalom óráit áldozni. Gyöngye tengely-hajlása miatt e bolygón örök éj-napegyen s így örök tavasz uralkodik. Lakosai Merkurt és Venust soha, földünket csak néhány pillanatig láthatják napkelte előtt, s napnyugvás után.

Rejtélyes utitársunk, a holdon kívül, egy csillag sem foglalkodtatá annyira a képzelmet, mint Saturn az egyenlítőjét környező két központi gyűrűvel, melyeknek lakói fejük fölött folyvást egy iszonyu gömböt szemlélnek. Legjobb távcsöveik előtt is földünk csak mint egy, a nap előtt végigvonuló fekete foltocska tűnik föl. Melegünknek Saturn csak századrészét kapja s mert egy év itt majdnem 30-szor akkora mint a miénk, s minden évszak több mint hét földévből áll, nem lehetnek előttünk feltűnök a sarkait környező roppant jéghegyek.

Uranusnak éve még ennél is hosszabb, t. i. 81

*) „La pluralité des mondes habités,“ — és „Les mondes imaginaires et les mondes réels.“ Paris. Didier et Co.“

földév; a nap fény- és hősugarainknak csak $\frac{1}{360}$ -ad részét küldi oda. Mindez azonban még nem jogosít föl arra, hogy tőle a szerves életet teljesen megtagadjuk. Hisz, ha lakosai földünket, a mi majdnem lehetetlen, elvonulni látnák, mindent hihetnének inkább, mint hogy e teljesen kiégettnek látszó, fekete tömeget élő, értelmes lények lakhatják.

Földünk, melyet s rajta magunkat önhittségünkben oly nagynek képzelünk, a távol Neptun lényei előtt örökre ismeretlen, s maga naprendszerünk központja mivel sem látszik nagyobbnak, mint előttünk a közönséges csillagok. E rideg bolygónak fénye és melege a miénknek $\frac{1}{1300}$ -ad részét teszi s lakóinak egy évi élete földünk 164 éve és 226 napjának felel meg.

De ha a tudomány egyetlen tényleges adatot sem szolgáltat a csillagmyriadok lakóiról, hogyan nyilatkozik e kérdést illetőleg az emberiségnek erkölcsi érzete? Engedjék olvasóink, hogy e kérdésre saját meggyőződésünkkel feleljünk.

Testi szervezetünk az egyetlen, miről nekünk, az életre gondolva, tiszta fogalmunk lehet és van is; ezen értelemben azonban — teljes bizonyossággal merjük mondani — egyedüli lakosai, sajnálatraméltó vándorai vagyunk a végtelen csillagvilágoknak. Ha azonban az életet nem kötjük külső, általunk ismert alakokhoz, s alatta általában csak a szellemműködés tartamát értjük: oh, akkor bátran állíthatjuk, hogy „nem állunk egyedül!“

Molnár Antal.

Amerikai levél.

New-York, márc. 18-án 1866.

(Amerikai magyarok. — A new-yorki magyar egyesület jegyzője s a „Hazánk“ levelezője. — Magyarok az amerikai belháborúban. — Aszóth tábornok mint la-platai követ. — Uti kísérete. — Az egyesület közgyűlése s a magyar országgyűlés.)

A mi időnkénti tudósítások közlését illeti, van ugyan igénytelen sorainkban több kitünő polgári, katonai s irodalmi helyet elfoglalt s elfoglaló férfi, például a több nyelvben való írásban jártas *Heilprin*, az Armand Carret módjára kardéllal író *Makk*, az egyszerű de erős tollú *Perczel Miklós*, a gyorsan szerkesztő *Szabad*, a kedvesen folyékony *Stahel*, a sokban avatott *Eisler*, a derék s ismert *László Károly*, vagy az ifjabbak közül az ékesen szabatos *Ruttkay*, a nemes apjával s annak európai barátaival jelesül s szorgalmasan levelező *Ludvig* stb.; — de most itt Amerikában, inkább mint bárhol: az idő pénz, a pénz meg élet, s az élet ismét idő; s mert e tévkörből, melybe sorsunk vetett, kiemelkedni szerfelett nehéz, csekélységem kénytelen jobb levelezőt hozó idők fordultáig felcsapni, és nem ugyan rendes, sem nem rendkívüli, de azért mégis rendetlen közleményeimmel a „Hazánk“ olvasóinak jobb sorsot érdemlő türelmét megkísérteni.

Levén ekként, utólagos jóváhagyás reményében, annak rendje s módja nélkül önnek felavatott s beigtatott levelezője, — s levén egyszersmind az „Amerikai Magyar Egyesület“nek jegyzője, mindezekelőtt már az önmagam iránti kellő tiszteletnél fogva is így kellene szólanom: „Mi, az egyesület stb. stb.“ de mert mégis az egész amerikai magyar világ nincs társulatunk dióhéjába belefoglalva, tehát e világ egyeseiről fogok futólag megemlékezni.

A „Hazánk“ olvasói tudni fogják, — mert tény, hogy az itteni nagy belharcban, a szabadság oldalán, aránylag egyetlen faj sem volt annyira képvi-

selve, mint a magyar; adott e faj Amerikának hőst, számos magasrangu tisztet, s magaséremű közvéteket, de mindannyian, szégyenlem amerikai „republikánus“ létemre bevallani, ma a „köz-társaságok hálátlanságá“-nak átka által sujtatnak.

A kivétel itt csak szabályt erősít. Van ugyanis az amerikai köztársaságnak két magyar „excellentiás“ ura: az egyik *Figgelmessy* ezredes, most demerarni konzul s tollnoka *Tengelyi*; a másik, de nem ám a második: *Aszóth* tábornok hazánkfia, ki közelebb la-platai követté neveztetett ki, vagy nyolcezer dollár évi tiszteletdíjjal, s ki hét lova, tizenhárom'ebe, két medvéje s madaraival nemsokára utnak induland rendeltetése helyére. Megvárjuk magyar lelkületétől, hogy egy szegény hazánkfia-nak számára, ki a tábornok-követ segítségével tudományos kutatásokra készül a Humboldt és Xantus által be nem járt délamerikai vidékeken, helyet engedend „happy family“-jében, (boldog házi körében).

Ezek után szabad lesz minmagunkról cseveg-nem. Mi, a félve megalakult „Magyar egyesület“nek immár kétszázötven dollárral rendelkező vagy ötvenöt tagjai, nagy és kis urak és szegény legények, rang- s valláskülönbség nélküli földönfutó polgártársak egyesültünk, hogy magyaritva magyarosodjunk; hogy — alkotmányunk szavaival élve — „az Egyesült államokban élő magyarok között testvéri egyetértést gerjeszszünk, s a magyar hazának ügye, nyelve s irodalma iránt közérdekeltséget s meleg részvétet ébreszszünk.“ És mondhatom, hogy különösen a hazánkban valsa-

gos s nem reménytelen idők beállta óta, mint eddig szívünk, úgy ma szemünk s fülünk is nyitva áll. — Igaz ugyan, hogy a new-yorki magyar ember még ma csak „nagyot iszik a hazáért s felsívit“, ámde azért „kész tenni is már valamit.“ Sőt teszünk is immár. Ugyan is derék *Zágonyink* indítványára folyó hó 15-két egy rendkívüli közgyűléssel ünnepeltük meg. Elnökünk egy átgondolt, történetileg alkalmi beszédben, előbb szakavatottsággal idézé lelkünk elé nemzeti s alkotmányos multunk szent emlékeit, százados közjogi harcunk jelentékenyebb mozzanatait, — azután a világpolitika iskolájából meritett mérséklet tapintatával körvonalozá a kibékülés jelen nagy munkájának teendőit, reményeit.

A jeles beszéd folyamában úgy mint végeztével éljennel fogadtatott. Követék ezt több oldalról rövid megjegyzések, az elnöki szónoklat hazafi érzelmeit viszhangozók, — melyek után a nap in-

ditványa: „hazafi hódolattal járulni a magyar országgyűlés s nestor-vezére elé“, jött tárgyalás alá. Megvitatása közben azonban feltűnően, hogy a csak szellemben is hazatérés órája számunkra még nem ütött, s mert az országgyűlés iránti mély tiszteletünk magyar kifejezése egyesek véleményárványéklatait is visszatükröztvén, a belviszonyokat bánthatná, sőt az országgyűlést az emigratívolidaritás gyanújának tehetné ki, egy oly országgyűlésnek jobbait, melynek még jobb oldala is jó oldal, — azért a főnebbi indítvány, bár egészben az minden egyes tagnak lélekből szakadt mása volt, azon módosítással fogadtatott el, hogy hódolati ragaszkodásunk kifejezése ne nyilatkozat alakjában történjék. — Az indítványnak ilyenképeni fogadtatásával elnökünk bizaték meg.

Rózsafy Máttyás,

az amerikai „Magyar Egyesület“ jegyzője.

Moldvai levél.

Jassy (Jászváros,) april 15-én 1866.

(A moldvaiak különváltási törekvése. — Egy fiatal bojár. — Az oláh katonaság támadást intéz. — Az ősz főpap megsebesítése. — Utcái harc. — A magyarok. — Nagy vérontás. — A katonaságot Bukarestből megdicsérik.)

Ma reggel sok nép gyült össze az itteni főtemplom udvarára, s folytonosan szaporodván, az itten székelő metropolitához berohant és felszólította, hogy szóljon a néphez, miszerint ez válaszszen Moldvaország számára három ideiglenes kormányzót. Ezen szónoki munkától egy Laceszku nevű fiatal bojár a metropolitát fölmentette, mivel ő állott fel s kiemelte: mily szomorú következése van az Oláhországgal 7 éven át tartott uniónak, s megnevezett három köztiszteletben álló bojárt, mint a kormányzásra legalkalmasbakat, kiket a nép nagy hurrah kiáltásokkal elfogadott; aztán még egyszer felszólította a metropolitát, hogy menne velök. Ez, mint szeparatista, belégyezett s keresztet és püspöki pálcát vevén kezébe, elindult az egész tömeggel.

Nagyszerű volt az egész utcát néhány ezer emberrel tömve látni, kik folytonos „*Ne unire! ne unire!*“ (nem kell unió!) kiáltások közt értek az ugynevezett herceg-udvarhoz, hol mintegy 30 dzsidás minden előleges szétoszlásra felszólítás nélkül, a nép közé vágtatott, s kegyetlenül vagdalóztott, úgy hogy 7 halott s 26 sebesült maradt a téren.

A metropolitának egyik dzsidás a keresztjét, másik görbe pásztori pálcáját kirántva kezéből, ezeket földre vetették, őt pedig ütni kezdték, és csak

miután kardszurást is kapott a mellébe, valának képesek egynéhányan a nép közül őt mellékutca-ba bevinni, mire a tömeg szétoszlott de csakhamar „ismét összegyűlt s fahasábok és karókkal fölfegyverkezve, a szeparatista párt elnökének palotája előtt fölállt s várta az új katona-csapatot.

Ez nem is késett sokáig. Lovas és gyalog katonaság rohant a már felbőszített népre, mely a minden templomban megkondult vészharangok zugására folytonosan szaporodott, s mert löfegyverekkel nem birt, az utcák kövezetét szakítá fel, s azt hajigálta támadóira. A szintén oláh, de a moldva-oláhországi uniót fenntartani óhajtó katonaság hatszor intézett támadást a népre, s e mellett folyton lövöldözött, miből a leggyalázatosabb vérontás keletkezett. A rémes kiáltásokra összefutott tömegben a kravalt néző ártatlan nők és gyermekek is nagy számmal koncoltattak le.

Végre a nép le volt győzve, s erre elkezdődtek a nagyszámu befogatások. Az elfogatottakat a katonaság durva puska-agyalás közt a herceg-udvar börtöneibe hureolta, a halottakat pedig szekerekre rakták és a sebesültekekkel együtt a katonai és a Spiridion nevű kórházba szállították. A halottak száma száznál, a sebesülteké 200-nál több. — Az

itt meglehetősen számmal levő magyarság nem vett részt ezen oláh nemzeti kihágásokban.

Az oláh hadügyminiszter Bukurestből táviratban megdicsérte a katonaság vitézségét. (?) A közhangulat elkeserült. A házak zárva, s a kit esti

nyolc óra után a katonaság még utcán talál, öszszelövi, a mi már több ártatlannal megtörtént.

Vols Alajos,

gyógyszerész.

Oláhországi levél.

Ploest, april 16. 1866.

Tegnap az itt lakó kivándorlott magyaroknak nemzeti ünnepéye volt. A ploesti magyar közönség ugyanis egy szívvel lélekkel összeállva, megalapítá az annyira szükséges „Magyar olvasó kört.“

Mi, kik viszonyainknál fogva kényszerülve válánk elhagyni az édes hazai földet, igyekszünk megmutatni, hogy ha el is váltunk a hontól, melyben bölcsőink ringottak, de szellemileg a hazában vagyunk s annak fájdalmaiban és örömeiben, kételyeiben és reményeiben hiven osztozni kívánunk. A nemzetiség oszlopához megint letevének egy követ, emléket építendő abból a jelen és utókor számára, hogy legyen egy központ, melynél összegyűlve áldozhassunk azon érzelemnek, melynek neve: hazaszeretet. Már ezelőtt egy évvel, midőnt. Vince Dániel ev. ref. lelkész ur Magyarhonból körünkbe érkezett, első teendői közé sorozta ez egylet életbeléptetését. De a közbejött zavarok miatt csak most sikerült valósítani az eszmét. És most, midőn pályája akadályai nagyrészt leküzdve, felhívó szózata nem lön „kiáltó szó a pusztában“, de viszhangra és meleg részvétre talált az. Az alapítási gyűlésre e folyó hó 15-dike lön kitűzve, mely a néphymnus eléneklése után t. Vince Dániel ur alkalmi beszédével nyílt meg.

Legelső gyűlésünk alkalmával számosan irták alá magukat a leendő tagok, s ezek közül azonnal ideiglenes választmány alakult, míg a jövő köz-

gyűlésen egy évre szavazat utján megválasztatik a rendes bizottmány. Egyletünket nagy hazánkfia, *Deák Ferenc* nevére el is kereszteltük, kinek beleegezését szerencsések vagyunk ezennel kikérni, bizton remélve, hogy az engedély nem fog tőlünk megtagadtatni, kik e név hallatára annyiszor lelkesültünk. Egyszersmind hatalmas éljenzés között az ő nagy nevével kezdődött meg tiszteletbeli tagjaink névsora.

Ez alkalommal hazánk széplelkű leánya, *Semsey-Lázár Antónia* ő nagysága sziveskedett egyletünket hét darab derék művel, valamint a „Nefelejts“ és „Magyar gazdasszonyok hetilapja“ 1864-beli folyamával megajándékozni, ugyszintén a „Bolong Miskát“ e folyó évre megrendelni. — *Varga János* városi építész és mérnök ur hazánkfia a „Koloszvári Közlöny“ és a „Vasárnapi és Politikai Ujdonságok“ e folyó évi számait volt szives megrendelni, s az egylet pecsétje készítésére t. *Kiss-Gáll Karolina* urnő 36 piasztert és 30 Parát ajándékozott. — Fogadják az illetők forró köszönetünket s adja az ég, hogy e szép példák kövétésre találjanak hazánkban!

Fölkérjük különösen a hazai kiadó és író urakat, mikép e szép célhoz járuljanak annyiszor ta-nusított áldozatkészségükkel.

Sáska Róbert,

egyleti jegyző.

Egy hét története.

— April 26. —

Mindazon szentek közt, kikre a naptár piros betűi emlékeztetnek, okvetlenül a legmostohább sors jutott szent Györgynek és szent Mihálynak, kik hajdanonta kegyes életük óráiban meg sem álmodták, hogy az utóidők minden évében mennyi baj, boszuság és apró nyomor lesz kötve ártatlan nevükhöz. Az ő névnapjaikon a félvilág rendesen fölfordúl, s a levegő szörnyű gondokkal telik meg.

Hurcolkodó karavánok, bútorok alatt görnyedő szekerek, targoncák, neki-hevült hordárok, sok

család otthontalansága egy álló napig, férjek, kik megbomlott házi szentélyük zavarai elől a máskor lenézett vendéglők asztalaihoz menekülnek, töprengő háziasszonyok, kiket e napon száz kézzel és száz szemmel ruház föl az aggodalom, s kik a máhás szekerek minden zökkenésében drága üvegjeik és porcellánjaik csörömpölését vélik hallani, mész és kőporszag, teli szemetelt udvarok és lépesők, lóatófutó házmesterek, önelégült mosolygású házi urak és a házatlan világ apró keserőségei, — im e

képekből, a fővárosi népvándorlás e nyugtalan képeiből állt a mult hétnek az a története, mely Budapest utcáit és házait egész fölbolygatá.

A hurcolkodás szelleme ezuttal legelőbb is az országház falai közt zaklatott.

A képviselők nem is nyughattak tőle a roppant tág terem kényelmes támlányain, s midőn b. Eötvös József egész elégiai bensőséggel óhajtá vissza az elhagyott muzeum szűk padjait, egyszerre csak fölkerekedtek, s mi ujra ott ülünk a régi megszokott helyen, a női karzatok kedves közelében, a négyszáz szorongó honatya fölött, kiknek korszájából valahányszor csak kifogy a türelem áldott olaja, mindig a legtökéletesebben be tudják bizonyítani, hogy közlármban sehol sincs jó akusztika.

A gyöngébb szavu jegyzők és szónokok e márvány falak közt is maguknak beszélnek, valahányszor csak jobbról-balról nekik eresztik a lárma zsilipjeit, melyeknek zaját csak egyetlenegy szó bírja tulkiáltani. „Eláll, eláll“ — a türelmetlenség e szavai néha úgy sivítnak, mint röpködő sirályok a hullámzó víz fölött.

De e hangok korántsem okoznak annyi nyugtalanságot, mint a világ mind a négy sarka felől most reggelenként érkező távsürgönyök, melyek ma észak, holnap dél, holnapután megint kelet felől ijesztgetik a gyöngye idegzetű bőrzét. A legleleményes vigjátékban sincsenek oly meglepő fordulatok, mint a mai világhelyzetben, melyet — meglehet — egy ezermester titkos keze scenirozgat. Midőn a világ sok millió szeme mind a siléziai hegyek fenyői felé mered, egyszerre csak megváltozik a színtér, s narancsbokrok közül gomolyog föl a füst.

Meglehet, hogy füst is marad az egész, s a tűz szépen elalszik: de annyi bizonyos, hogy a mai napok nyugtalansága közt nagyon kis érdekekkel bírnak azok a történetek, melyeket e rovatba jegyezhetnénk.

Maga az idény is ingatag, szeszélyes, teli ellenmondásokkal.

A hét elején ugyancsak pattogva lobogtak a kandalló fái, midőn a Duna-fürdők és uszodák alapjait rakosgatni kezdték, s a vasárnapi cifra falragaszokat, melyek tavaszi multságokba csalogatták a boldog pestieket, reggeltől estig hulló, hideg őszi eső mosta el.

Az országgyűlés folyamában azzal keesgettük magunkat, hogy az idény nem lesz „holt idény,“ s ime arra ébredünk, hogy a társas élet hamarabb elveszté élénkségét, mint más években.

Magok a képviselők is szemeink elől lassan-lassan bevonulnak a bizottmányok zárt falai közé,

s titkos csöndben dolgoznak a — jövendőnek. A főranguk pedig — bele-bágyadva a három napos felirati vitába, melynek emlékeivel és viszhangjával még mindig teli vannak a lapok — már is nagyobbára falusi kastélyaikba költöztek, s páholyaikat a nemzeti színházban ismeretlen arcok foglalják el.

A májusi lóversenyek valószínűleg még összevonják néhány futó napra az előkelő világot, de aztán a fényelgő Pest hosszú időre kiköltözik a munkálkodó Pestből.

Mindaz, a mi jelenleg is érdekel bir, nem egyéb, mint előkészület a jövő napokra.

Legelőbb is nagyban készülünk a május 6-diki székesfehérvári ünnepre, midőn *Vörösmarty* szobrát fogják leleplezni.

Az irodalmi társulatok fényes küldöttségek által lesznek ott képviselve, s az akadémia nevében *Tóth Lőrinc*, a Kisfaludy-társaság részéről pedig *Toldy Ferenc* — Vörösmarty barátja és egykor az „Atheneum“ mellett szerkesztőtársa — fognak szónoklatokat tartani.

A képviselőket *Zeyk Károly* másodelnök vezeti, s minden intézkedés arra mutat, hogy ez alkalommal fényesen fogjuk megülni a „Szózat“ költőjének emlékezetét.

De vajjon hasonló buzgalommal hódolunk-e e fényes szellem műveinek is, melyekből a hazaszeretet örökszép hangjait nyertük? oly kérdés, melyre Vörösmarty összes műveinek egész halmaza némán és szemrehányólag felel.

Midőn több év előtt a Kazinczy-ünnep az egész országot keresztül villanyozták, s midőn ékesszólás, dal és zene virágaival fontuk körül e nagy emlékezetű irodalmi hős alakját, egy ifju pályatársunk elragadtatva sohajtá: „oh ha élne most a széphalmi martyr!“

„Bizonyosan — felelé egy komoly ember — azt mondaná: ne ünnepejete, hanem *olvassatok!*“

Valóban, minden író legszebb dicsőségét az képezi, s minden nép hódolatát az fejezi ki legjobban: ha buzgón olvassa azon műveket, melyeket az ihlet sugalt.

Ime, zajjal és fénynyel ünnepeztük meg Kazinczyt, de műveinek teljes kiadását maig sem bírnak még.

Vörösmartyét, — egy buzgó kiadó vállalkozása folytán — bírja ugyan már az irodalom, de maig sem bírnak még elegenden a haza fiai és lányai közül. --- Bárha az ünnepély, mely néhány nap mulva élénk viszhangokat fog költeni az egész országban, arra emlékeztetnének mindenkit, hogy a régi dicsőség és hazaszeretet költője iránt akkor

tanusítják legjobban tiszteletüket, ha műveit megszerzik, hogy minél többször olvashassák.

Különben is, szomorú, meddő napokban, minő — fájdalom — oly gyakran fordul elő hányatot

időnkben, alig lehet vigasztalóbb, enyhítőbb forrás ama költő műveinél, ki a hit meggyőződésével dallá: „*még jöni fog — egy jobb kor!*“

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

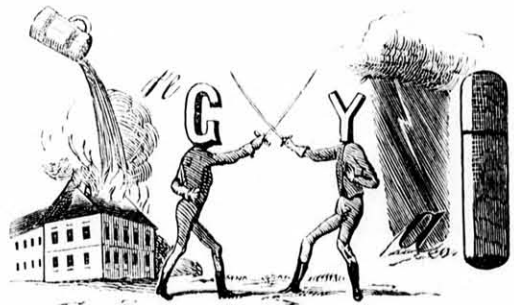
—v— („*Kukorica-pattogatás*“, *Munkácsy Mihálytól.*) Ezen kitünő tehetségű fiatal festészüinktől már lapunk ezidei 13-ik számában is közlöttünk egy eredeti felfogású, magyar-tárgyú életképet, melyről több tekintélyes lapunk elismerőleg nyilatkozott. Valamint azon rajznak, ugy most a 265-dik oldalon közlöttnek eredetije az akadémia palotájában, a képzőművészeti társulat tárlatában van kiállítva. Ez Munkácsynak első, nyilvánosan kiállított műve, s ha tán az eredeti olajfestmény színezése itt-ott még ingadozó, maga a kép tárgya, alakjainak csoportosítása, egy központ által összekapcsolása, s éles, de még sem karrikírozó vonásokkal jellemzése arra mutatnak, hogy festészünk kiváló érzékkel bír az élet kothurnusok nélkül előtűnő jeleneinek felfogása s művészi feldolgozására. Angol modorban fára rajzolt képe magyarázatot nem igényel, s ez is egyik érdeme, főkövetelménye lévén az életképeknek, hogy azok ismert jeleneteket ábrázolván, önmaguk legyenek tárgyuk magyarázóí.

m. a. (*Víztartalmu fák.*) Ferro szigetén az utazók tudósítása szerint alig lehet három forrást találni, s ezek is alig hozzáférhető, homokos tájakon erednek. E vízhiány kárpotlásaul oly fákkal látta el a természet e szigetet, melyek használható vizet szolgáltatnak. E forrásfák középmagasságúak, egyenes, hosszú és örökzöld levelekkel. Valószínűleg egyik fajtát képezik az indiai babérnak (*Laurus indica*), s leveleik majdnem szakadatlanul vizet csöpögtetnek ki, mely tiszta és az emberek és állatok által egyaránt iható. — *Ellis*, a híres madagascari utazó egy másnemű, nem kevésbé érdekes, a benszülöttek által *Ranivala*-nak (*Urania speciosa*) nevezett fáról tesz említést, mely levélszárainak belsejében egy üreget tartalmaz; ide gyűl össze a levél edényhálózatában összehalmozódott víz, s onnan bármikor lecsapolható.

— (*Amerikai népiskolák.*) Az Egyesült-Államokban az elemi oktatás mindenütt a község dolga; a törvény meghagyja a községnek annyi iskolát nyitnia, a mennyit a tanulókorban levő gyermekek célszerű elhelyezése kíván. Minden község iskola-kerületekre oszlik s minden kerület melyben 150—300 lakos találtatik, külön iskolát tart. Az

iskolák száma hihetetlen nagy, s messze túlhaladja mindazt, a mit Európában ismerünk. Így például a new-yorki államban 1861-ben volt 11,750 nyilvános iskola 3,880,753 lakos után, mi egy iskolát tesz minden 300 lélek után. A nyugati államokban, Ohióban, Illinoisban, Wisconsinban, az arány még kedvezőbb, ezekben minden 160—130 lakos után van egy iskola. Franciaországban 1865-ben volt 38,386 nyilvános iskola 37,382,225 lakos után miből 984 lakosra jut egy, vagyis: hétszer kevesebb iskola, mint a most nevezett új államokban, melyek nem régiben keletkeztek, a távol nyugat síkjain, hol még csak a minap baragolt medve és pézsmény. Hogy Amerikával egy vonalra emelkedhették, Franciaországban 38,000 iskola helyett 200,000-nek kellene lenni, s az európai államok többsége semmivel sem áll e tekintetben Franciaországnál előbb. — A vasárnapi iskola Amerikában szintén csodálatra méltó intézmény. A protest. gyermekek itt nyernek oktatást a vallásból s a legelőbbkelő asszonyok és urak vetélkednek a tisztségért itt taníthatni a kisdedekeket. A főtörvényszékek bírói, a városok és államok választott főtisztviselői s maguk a tábornokok sem tartják méltóságukon aluli dolognak, egy-egy vasárnapon elfoglalni az iskolamester szerény polcát s teljesíteni teendőit. Harrison tábornok éppen vallástanítással foglalkozott a vasárnapi iskolában, mikor megválasztották a köztársaság elnökének.

K é p t a l á n y.

(Megfejtése a 19-dik számban lesz.)

A 16-dik számban közlött képtalány értelme ez: „*Szíven meglőrt, számkivetve vagyok.*“

Pohorella és Murányba, — szóval, a nagygyűlés ügyvivői s rendezői mindent elkövetnek, hogy ez minél tanulságosabb és élvezetesebb legyen.

— *(A székelyek kivándorlása)* ügyében Orbán Balázs szólal föl egyik erdélyi lapban. Mint maga is székely s a székelyföldi viszonyokat tapasztalásból ismerő, kimutatja, hogy a kivándorlás okai korántsem a székely nép kosmopolitikus hajlamában keresendők, mert senki sem ragaszkodik jobban hazájához, mint e nép, — hanem a Bach és Schmerling kormány által megteremtett nagy proletariatusban, mely ijesztőleg terjed a székely földön is. Főlemlíti továbbá a székely nép szaporaságát, így Csik-, Gyergyó- és Eászonszék lakosainak száma az 1719-ki éhség idején 14,908-at tett, holott jelenleg megközelíti a 100,000-et, miből kitűnik, hogy 147 év alatt *nyolcszorosodott* a népesség. Ez örvendetes jelenség, de fájdalom, hogy az életfenntartási eszközök egyesekre nézve éppen azon arányban fogytak. Ilyenformán áll a dolog a többi székekkel is, és így keresetmód nem léte miatt kellett eddig mintegy 80—100 ezer székelynek kivándorolni, miből a közelebbi legsúlyosabb 17 évre ez összeg fele esik.

— *(A székelyföldi képviselők)* részvénytulakozatot intéztek Kralovánszky György özvegyéhez. A székelyek háliját és elismerését fejezik ki a boldogult által a székely kivándorlás megakadályozására tett hagyományért.

— *(Az országházban)* az akusztika előmozdítására nagy átalakításokat visznek végbe. A terem padozatát három lábnyra főlebb emelni szándékoznak, mi által a terem magassága lényegesen kisebb lesz. Az elnöki emelvényt az egyik hosszú oldalfal mellé állítják, s a képviselők helyei ezzel szemben lesznek, mint a muzeumban. A fülkét, melyben eddig az elnöki emelvény állott, befalazzák.

— *(A nemzeti színház)* földelének helyreállítása harmadfél ezer forintba került.

— *v.— (Ráth Mór ur Tetty Nándor urat)* jeles könyvkereskedésében társul vette magához azon buzgalom viszonzásaért, melylyel ez az üzlet érdekeit hosszú évek során előmozdítani igyekezett. Ohajtjuk, hogy ezen jeles magyar könyvkereskedői üzlet az új kettős vezetés mellett kétszeresen virágozzék a honi ipar és irodalom javára.

— *(Haldolás)* Borsai Nyeregjártó János volt honvéd ezredes s a magyar földhitelezet tisztviselője, e hó 19-én életének 49-ik évében Pesten elhunyt.

— *(Zágoni Bodola Sámuel,)* az erdélyi ref. egyház püspöke, e hó 22-én 76 éves korában elhunyt. A derek és buzgó férfi az idén töltötte volna be lelkesői hivatalának 50-ik évét. Nyugodjék csendesen!

— *(Moldovában az éhség)* nagy pusztítást visz véghez, s az ott lakó magyarok is rendkívüli szükségben szenvednek. Celder Márton írja, hogy egy szegény székely család végaó inségtől kényszerítve *zsidóvá* akart lenni. A zsidók ugyanis azzal hittegettik őket, hogy ha hitőkre térnek, megmentik az éhhaláltól s foglalkozást szereznek nekik. Celder, e buzgó missionárius, még idején érkezett oda, hogy a

a szegény székelyeket megtarthassa a keresztény vallásban.

— *(Olasz szabad csapatoknak)* ausztriai területre betöréséről szóló hír néhány napig közbeszéd tárgyát képezte mindenfelé, s már összetűközést, halottakat és sebesülteket is emlegettek. A bécsi hiv. lap e tudósításokat alaptalannak mondja.

— *(Az olaszok harcudgyát)* rajzolván a „P. H-p“ florenci levelezője, főlemlíti, miszerint a kávéházakban már ki is csinálták, hogy Cialdini legyen a fővezér, nem pedig a vaskalapos La Marmora, ki még azt is ellenzi, hogy Garibaldi s önkénytesei részt vegyenek a háboruban, mintha bizony a caprerai hős engedelmet kérne a miniszterektől oda sietni, hol a harc forr, s utjában sereget idézni a földből lába toppanásával. — Az 1845-iki ifjak jókedvűen s teljes számmal jelentetik magukat a kaszárnyákban, s örülnek, ha a sorsolás őket éri. Viktor Emanuelról is azt tartják, hogy szeretné lovasságát személyesen az ellenség sorai ellen vezérelni, pedig tudja, hogy az olasz soha sem üli meg a lovat úgy, mint a lengyel dsidás vagy a magyar huszár. Ellenben a bersaglieri kiállja a versenyt a francia zuávval, az olasz pattantyusság keresi párját, a gyalogságot megedzette a harc a déli haramiak ellen.

— *(Magyar borók Mexikóban.)* A mexikói udvar számára néhány nap előtt 28,000 palack és 900 akó legnemesebb magyar bort indítottak el Pozsonyból.

— *(Tanulók zavargása Nápolyban.)* A nápolyi egyetem orvos-növendékei több ízben folyamodást nyújtottak be azon miniszteriális rendelet ellen, mely szerint az összes előadott tárgyakból minden év végével egy és ugyanazon napon köteleztettek vizsgát tenni, s midőn közelebb az egyetem rectora, a hirneves dr. Scacchi, tudokra adta a tagadó választ, mintegy száz orvosnövendék reá rohant, s nemcsak szóval, de tetteleg is bántalmazták. Rendőröknek kellett — rendet helyreállítani, a deákok azonban pár nap mulva megbánva hevességüket, fáklyás menettel igyekeztek a tudós rectorot kiengeztelni.

⊙ *(Spanyolország közmivellődési viszonyai)* éppen nem mondhatók kedvezőknek; 15 millió lakosa közül 12 millió nem tud olvasni. Azok száma, a kik írni nem tudnak, természetesen még nagyobb, és ezek közül $\frac{2}{10}$ -nél több a nőnemre esik, miután Spanyolországban még mindig azon nézet uralkodik, hogy a toll a nők kezében ártalmas, miután csak szerelmes levelek írására használják. Hogy Izabella királyné egy sort sem tud helyesen írni: nyílt titok.

— *(Egy híres állatseleldítőné,)* L. Celestina aszszony, félelmetes fogattal látogatja meg nemsokára Bécsot. Ugyanis a cirkusban négy oroszlan-tól vont szekérben szokott körülkocsikozni.

— *(II. Leopold belga királyról)* beszélnek, hogy dicsőretekkel halmoztatván el, a miért annyi tapintattal és bölcseséggel kezdte meg uralkodását, azt felelte: „az érdem nem övé, hanem a belga nemzeté, s mely maga intézi ügyeit.“

— *g.— (Rossini levele a portugál királyhoz.)* Minden lap megírta annak idejében, hogy a por-

magal király nemrég Párisban idősött. Sokat emlegették különösen szabad medorát és zenekedvelését. Ő felsége az öreg Rossini-t is gyakran meglátogatta s annyira megszerette, hogy tisztelete zálogul finom spanyol borokat ígért neki. A király visszatért aztán országába, az idők multak, de a bor elmaradt. Ekkor az öreg Rossini szóról szóra ezen levelet írtazta ő felségéhez: „Sire! Felsőged spanyol borokat ígért nekem. Felsőged nem feledehet el ígérteit, mert a királyoknak rendszeren jó emlékező tehetségük van; de azt bátor vagyok mégis mely tisztelettel megemlíteni, hogy én már igen öreg ember vagyok, a jobb szeretnék felsőged borából a magam egészségére inni, semhogy azt majd csak barátaim igyák meg, emlékezetemre köszöngetve!”

* (Tiltás-est.) Eger és vidékének lakóit e hó 19-én éjjel szokatlan világosság ijeszté föl, úgy annyira, hogy meg a katonaság is alarmiroztatott. Tűz sehol sem mutatkozván, a fényt éjszakai fénynek vélte mindenki, míg másnap be nem bizonyult, hogy az nem más mint lángok fénye volt; ugyanis Schaffner, János-Eger 1848 és 1861-ki polgármesterének a városhoz egy órányira fekvő, a szőláthi határban, az ugynevezett Kistó-völgyében épült tanyája porrá égett. A tulajdonos tetemesen van súlyva a kár által, noha az elégett épültrezszek a „Hungaria” társulatnál voltak biztosítva, mely a kár gyors megterítése által tanusíthatja életrevalóságát. Ez eset közlésére az által indittunk, mert a kár által egyik t. munkatársunk is közelről van érdekelve.

—g.— (A francia császári hercegről.) A császári herceg — írja egy francia lap — annyira el van foglalva tanulmányokkal, a mennyire csak egészsége megengedi. Monnier ur vezetése alatt a herceg nagy hajlamot tanusít a klasszikai irodalom, történelem és földirat iránt. Angolul folyékonyan beszél, mely nyelvet korán tanult meg egy szüntelen mellette levő angol gyermektársától. Bár a császári gyermek még nem kezdé el egész tüztesen a rajzot és zenét, már is kitünő hajlamot tanusít ezen művészeti ágak iránt. Alig nyert néhány utasítást Capeaux urtól, az udvari szobrásztól, s már is gyönyörden mintáz. Foucart vezetése alatt csakhamar megtanult minden testgyakorlatot, s ezeket a legnagyobb könnyűséggel és ügyességgel gyakorolja; csak Bachonnak van sokszor baja vele, ki a lovaglás mestere, s ez a császári gyermek hevé, vakmerő bátorságát alig tudja mérsékelni. A császári gyermek az „Alma” nevű lovárdában gyakorolja magát, a hol lovai is tartanak. De mindenkéül a katonai fegyvergyakorlatokban telik legnagyobb öröme, s akkor a legboldogabb, ha hetenkint egyszer, a Tuileriák magánkertjében egybegyűl azon egész gyermekszázad, melynek ő kaplárja, s mely ilyenkor egy őrmester vezetése alatt szokta gyakorlatait véggezni. Ezen században szolgálak dr. Conneau, Persigny herceg, Fleury és Espinasse tábornokok fia is. A mult téli udvari idény alatt az ifju herceg is megjelent néhány órára a salonokban, s módora, esszéje, figyelme kőzbámulat tárgyá volt. A mult évi compiegnei udvartartás óta a császári herceg szüleiével együtt ebédel. Vallásos ne-

vettetését a Magdolna-egyház lelkésze, Dageurry abbé vezeti, ki most készíti elő a herceget a szentség fölvetelére. Kevéssel a császári herceg születése után egy nagyszerű arvház alapítottak az ő nevére, hasonlóképen egy kölcsönpénztár, melyből a császári herceg nevében a szegény munkásoktól kap kölcsönöket.

Irodalom.

—v.— (Aszóth János „Egy bolygó útrókjából”) című úti rajzai, melyek már mult hóban kerültek ki a sajtó alól, némi, nem a szerzőtől függő akadályok miatt csak e napokban kiadhatók szét az előfizetőknek, s most már ezen izletes kiállításán és vastag két kötet könyvarusí uton is megszerezhető 3 tíjával. A ki a szelleműs leírások és eredeti eszmélkedéseknél fogva érdekes könyvekben élvet talál — a művelt izlés ilyen élvet keres, — azoknak méltán ajánlhatjuk ezen utazási művet.

—v.— („Mit kell az 1848-diki törvényeken változtatni?”) című röpirat jelent meg „13” álnevtű szerzőtől, Lauffer testvér bizományában. A röpirat ára 40 kr.

—v.— (Seegeden Chillo Sándor), odaváló bevárosi kántor „Gyászbuohangok” című könyvre hírdet előfizetést 1 ft 50 kr-ával, mely összeg a 20—25 ivre terjedő munka megjelenése után póstai utánvét mellett lesz beküldendő. Csak annyi példány nyomatik, a hányat rendelnek meg; a könyv július végén jelenik meg, s tartalmát minden eshető alkalomra megfelelő énekek képezik.

—v.— (Salmórdi) cím alatt Szana Tamás tehetséges munkatársunk Debrecenből előfizetést hírdet egy 10—12 ives, leginkább aesthetikai tartalmu kötetre, mely július közepén fogván megjelenni, az 1 ftnyi előfizetési pénznek május végeig szerző neve alatt a „Hortobágy” szerkesztőségéhez küldendők. Szerző könyve tiszta jövedelmének fele részét az írói segélyegylet alapja gyarapítására szánta s így művét írója izlésén és jó tollán kívül a nemes cél is ajánlja.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: apr. 29. Cigány, Hubay ur föl-lepteül. 30. Edda. Május 1. Büvös vaddsz. 2. Utolsó levél. 3. Faust Mányik E. k. a. föllepteül. 5. Beldi Pál. 5. Büvös vaddsz.

Szerkesztői üzenetek.

— New-Yorkba: R. M-nak. A másik felét átadtuk Jóknak a „Hon” számára. Melegen üdvözöljük az együletet a tagjait, mely s a kik magyarságunkat az óceánon túl is föntartani igyekszének. A tudósításokat mind mi, mind olvasóink mindig a legnagyobb örömmel fogadjuk, s különösen szivesen vennők messzire szóródott testvéreink életmódja, foglalkozásai, szenvedéseik s örömeik ismertetését, mert részvétel viseltek irántuk.

— Debrecenbe: Gy-nek. Ohajtása találkozott a miénkkel s hiszszük, hogy rövid időn ki is less az elégitve.

— Pesten: B. L-nak. „A dalnok és öröksége” nem közölhető.

— Carlsruhba: A. J-nak. Már megjelent s a csomag utban van ön számára. Az ígérteit várjuk.

— Orshádra: G. V-nak. A levél csak ide intézendő, minthogy J. most egyik helyről a másikra utazik.

— Sárospatakra: E. J-nak. Kéréstünk szives teljesítéséért köszönet. Sajnáljuk, hogy a jeles cikk alatt nem találtuk oda írva szerzője nevét, melyet így el kell hallgatnunk.

— Pesten: „Egy előfizetőknek.” A számrejtvényt legjobb akaratunk mellett sem közölhetjük.

— Ploestre: A „magyar olvasó körnek.” Szerencsét a nemes célhoz s köszönetünket az eddig meg nem érdemelt megtiszteltetésért.

— Sárospatakra: S. J-nak. Köszönettel magkaptuk a végét is, s nem csak érdekesnek, de tanulságosnak is tartjuk.

— Pesten: E. K-nak. Térjen csak ön vissza a prózához; ebben tán hamarabb küld be közölhető.